NOVA TRIBINA

SEMESTRALNA REVIJA ZA RELIGIJU, KULTURU I MISAONU ORIJENTACIJU

GODINA VII, BR. 13, 15 KN

SPAEMANN
PIEPER
GUILLET
BLONDET

"IZVAN CRKVE NEMA SPASENJA"

SADRŽAJ

UVODNIK

INTERVIEW

U PRVOM PLANU: LAŽNI PROROCI

POGLEDI

PRINOSI

POD POVEĆALOM

OSVRTI

Naslovna stranica: Caravaggio, Tomina nevjera, Potsdam, Neues Palais

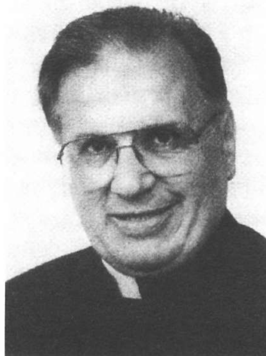

VJERA JE IZVOR NAJDUBLJE RADOSTI

O uzrocima duboke krize vjere i sadašnjem stanju Crkve u Europi, te o izgledima za budućnost, u interviewu koji slijedi govori ugledni njemački filozof ROBERT SPAEMANN

EKSKOMUNIKACIJE U LINKOLNSKOJ BISKUPIJI

Biskup Linkolna u Nebraski msgr. FABIAN BRUSKEWITZ izdao je dokument u kojem pod prijetnjom izopćenja zabranjuje katolicima u njegovoj biskupiji članstvo u određenim skupinama. Donosimo članak o tom slučaju, koji je uzbudio Ameriku.

"IZVAN CRKVE NEMA SPASENJA"

Jesu li nespojivi stav tolerantnosti i zahtjev apsolutnosti: "Izvan Crkve nema spasenja"? O tome piše JOSEF SPINDELBÖCK

O KREPOSTI VJERE

Kako osvijetliti fenomen i čin vjere, te je li i zašto za čovjeka dobro vjerovati. Na ova pitanja odgovara JOSEF PIEPER

NOVA TRIBINA
Semestralna revija za religiju, kulturu i misaonu orijentaciju
1996, br.13

■

IZDAVAČ
"VOX" d.o.o. Split

■

UREDNIŠTVO
Stipe Čelar
Dražen Ćaleta
Žarko Matas
Marko Trogrlić
Petar Balta, gl. urednik

■

PRIJELOM
Igor Matas

■

LEKTOR
prof. Hrvojka Božić

■

SVOJE DOPISE MOLIMO ŠALJITE NA ADRESU:
Nova Tribina
Supilova 50, 21000 Split

■

Rukopisi i fotografije se ne vraćaju

■

Prilozi i tekstovi ne odražavaju nužno stajališta uredništva.

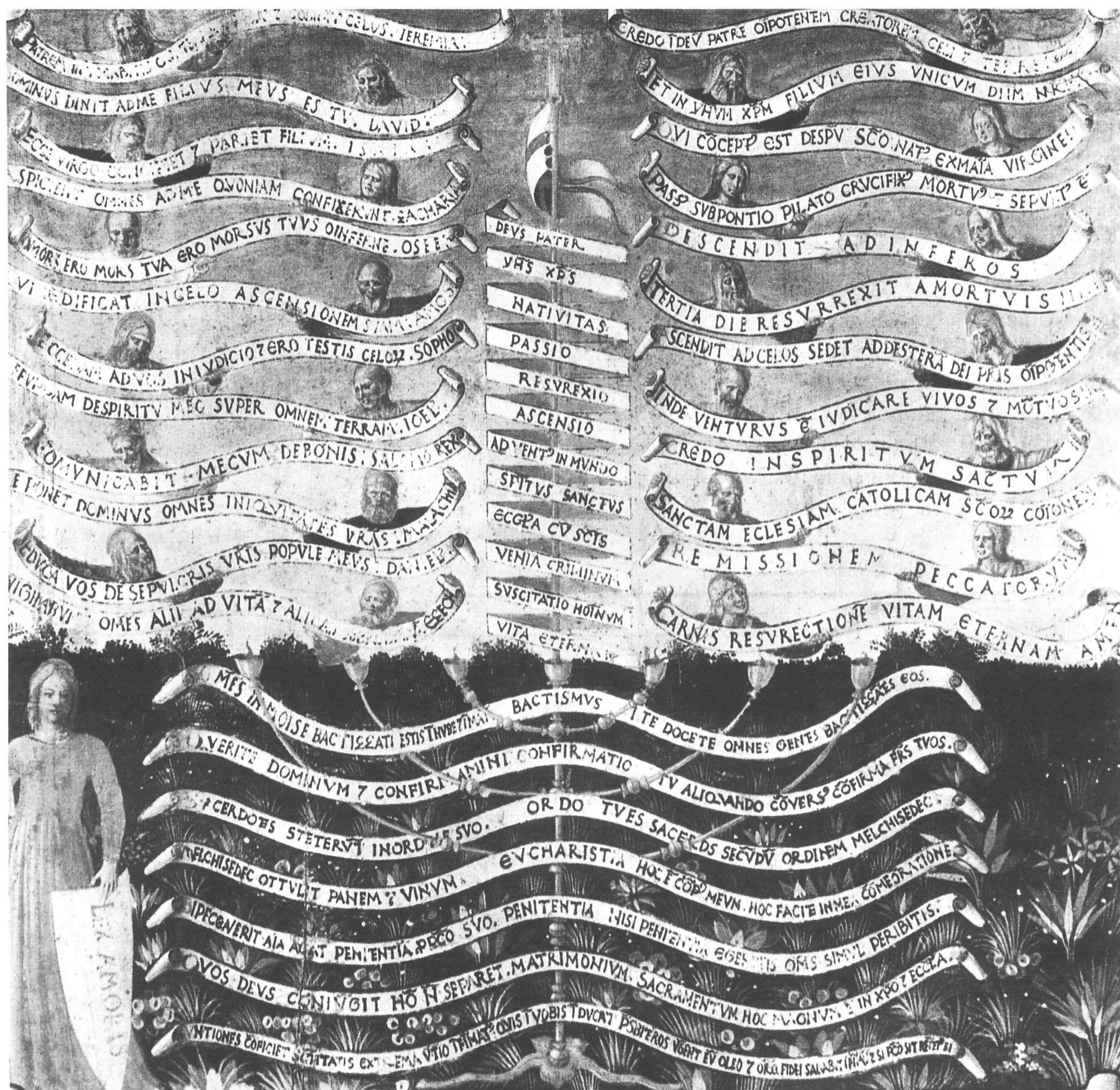
■

TISAK
"Dalmacija papir" Split

■

■

Tiskano u rujnu 1996.

Beato Angelico, Zakon ljubavi (Lex amoris), Firenca, Museo di San Marco: Oko križa, znaka spasenja, okreće se poput spirale svitak na kojemu su napisani najvažniji pojmovi iz Povijesti spasenja odnosno iz **Vjerovanja**. *Na objema stranama nalazi se po dvanaest svitaka: na lijevoj strani s tekstovima proročanstava iz Starog Zavjeta koja se odnose na Novi zavjet a koje pridržavaju proroci i kraljevi, dok su na desnoj strani članci iz* **Apostolskog vjerovanja** *koje pridržavaju dvanaest apostola. Donji dio slike predočava zemaljski stvoreni svijet, u kojem se nalazi Crkva kao posrednica između neba i zemlje, predstavljena u obliku sedmokrakog svjećnjaka kojeg obavijaju svitci s nazivima sedam sv. sakramenata.*

VJERA I NEVJERA

Kada bi se provela ozbiljna i temeljito pripremljena anketa među vjernicima o tome što za njih doista znači vjera, koliko ih vjeruje u sve članke *Vjerovanja*, koliko ih prihvaća katolički moral i poznaje nauk Katoličke Crkve, rezultati bi zasigurno pokazali drugačiju sliku od one za koju držimo da je pravi odraz stanja. Danas se obično za nekog kaže da je vjernik (i on sam sebe takvim drži) jer prihvaća neke nejasno definirane religiozne formule, koje su ostatak davno zaboravljene i nikad zaživljene vjeronaučne pouke, jer iz običaja slavi velike blagdane kao što su Božić i Uskrs, jer ponekad, iz obiteljskih ili prijateljskih razloga, sudjeluje i u drugim vjerskim sadržajima itd. Ovakva vjera, budući da je samo puka navika, plod pritiska tradicije ili običaja, i u neskladu sa svakodnevnim životom, naravno, dosadna je i teška. I, jer u njoj nema života, polako ali sigurno blijedi i odumire, podložna utjecaju vremena i svega što ono sa sobom nosi. Njen je najveći doseg tek neki neodređeni osjećaj nadnaravnog, nejasna spoznaja da postoji neki Bog negdje visoko na nebu, koji zapravo nema što tražiti u našem životu, ali se ipak s vremena na vrijeme treba pred njim pojaviti, načiniti ne sebi nešto što nalikuje znaku križa i osmijehnuti mu se u vidu zapaljene svijeće pred kipom kakvog sveca koji je na glasu, da - kao dobra "veza" u slučaju nužde - progovori riječ-dvije za nas. Time je prijelaz na izričitu i jasnu nevjeru sa svim njezinim osobinama, više nego blizu.

Vjera je nešto drugo. Ona podrazumijeva čvrst, određen i sveobuhvatan odnos između Boga i našeg života. Ona je odgovor na Božji zov, odgovor cijelog čovjeka, njegovog duha, razuma i volje, odgovor koji se očituje životom postajući svjedočanstvom.

Odgovoriti Bogu u punini i cijelim svojim bićem, znači, staviti ga iznad svega. Ako Bog nije na prvom mjestu u našem životu, onda s našom vjerom zasigurno nešto nije u redu. I, kao što je praotac naše vjere bio spreman na brdu Moriji žrtvovati najviše što je imao - svoga sina jedinca - tako i svatko od nas treba biti spreman svakog dana imati svoju Moriju, svoj životni uspon, pun žrtve i odricanja ali i neograničene vjere u Boga. Da bi se u tome ustrajalo valja uvijek imati na umu da je vjera važnija i od samog života, jer čovjek samo po njoj dolazi do svog konačnog cilja.

Koliko li je "vjernika" svjesno ovakve vjere, koliko li ih živi vjeru na ovaj način?

Tendencije mnogo perfidnije nevjere u Crkvi očituju se u onim teološkim krugovima koji zagovaraju teološki antropocentrizam te moralni i doktrinalni subjektivizam. Tu se duhovnost lišava svake nadnaravnosti, svodi se na horizontalu i prikazuje kao neka vrst psihološke relaksacije. One koji se i dalje drže sv. sakramenata, mole krunicu, vjeruju u postojanje pakla, ili pak naglašavaju vrijednost svećeničkog celibata, gleda se kao na vrijedne sažaljenja, budući, eto, ne čitaju "znakove vremena", ne shvaćaju današnjeg čovjeka i njegove potrebe, nesposobni su "samostalno" misliti i napraviti otklon od "službene linije" Pape i biskupa.

Mnogi od takvih "teologa" lukavo se skrivaju iza tobožnje vjernosti Crkvi (bilo zbog kukavičkog konformizma, bilo jer drže da ju je uspješnije i ugodnije sustavno rušiti iznutra), a istovremeno misle i čine isto što i oni njihovi "učitelji" koji su otvoreno otkazali vjernost Crkvi.

Ipak, razloga za obeshrabrenje nema. Stranice broja koji Vam je u rukama otkrit će Vam da u svijetu ima i puno uglednih, učenih i priznatih mislitelja koji su u potpunosti vjerni Crkvi i njenom naučavanju. *Nova Tribina* će i ubuduće davati prostora onima koji žive vjeru bez kompromisa napajajući se na izvoru najdublje radosti. ■

VJERA JE IZVOR NAJDUBLJE RADOSTI

O uzrocima duboke krize vjere, sadašnjem stanju Crkve u Europi, te o izgledima za budućnost, u interviewu koji slijedi govori njemački filozof ROBERT SPAEMANN

Gospodine profesore, ide li Crkva u Europi doista „svjetlu u susret" kako mnogi misle? Je li to i Vaš dojam?

SPAEMANN: Crkva uvijek ide ususret svjetlu. No, mišljenje o tome da su njeni izgledi za budućnost ružičasti, jest čisto priželjkivanje. Želja za spasenjem zahvaća još i danas u Africi i Aziji rastući broj ljudi. U starom svijetu ta se želja gasi. Evangelizacija Europe koja se zbila tijekom prvih deset stoljeća kršćanstva na njenom tlu, događala se prije svega snagom činjenice, da je želja za udjelom u Uskrsnuću snažno zahvatila ljude prvog tisućljeća. Što se Europe tiče, danas se događa tiho odvraćanje masa od Crkve.

Koji su razlozi tog fenomena?

SPAEMANN: To je teško izreći ukratko. No, jedna je prethodna napomena važna: Ne može se pri razlaganju tog fenomena osloniti na argumente onih koji su Crkvi okrenuli leđa i o kojima sveti Ivan kaže:"Od nas iziđoše, ali ne bijahu od nas. Jer kad bi bili od nas, ostali bi s nama"(1 *Iv* 2, 19). Nesavršenstvo kršćana ili sablazni, koje oni prouzrokuju, nikada ne mogu nuditi dovoljne razloge objašnjenja za napuštanje Crkve. To što je plebiscit na Veliki petak završio u korist Barabe dokazuje da odvraćanje od Crkve ne mora imati svoj razlog u nedostatnoj vjerodostojnosti navjestitelja. Onaj koji ne vjeruje ne zna stvarni razlog svoje nevjere. On, dakle, ne može ni reći pod kakvim bi okolnostima vjerovao - na primjer, ako bi vidio kako mrtvi uskrsavaju ili ako bi Papa imenovao druge biskupe, ako bi Crkva prestala tvrditi da je sprečavanja začeća protiv Božje zapovijedi, ako bi promijenila sustav svojeg financiranja ili ako bi optirala za socijalizam ili liberalizam, ako bi se žene redilo za svećenike ili ako bi župnik bio malo simpatičniji. Ako bi ovi uvjeti bili ispunjeni, onaj koji ne vjeruje imao bi odmah spremne nove. Vjerovati, naime znači: ispustiti uvjete. Vjera je racionalna, ali bezuvjetna poslušnost, jedan *rationabile obsequium.*

Pravi problem u našem zapadnom svijetu nije u tome da Crkva ljuti svijet sablažnjavajući ga, nego u tome da ona neprekidno rastući broj ljudi jednostavno ostavlja ravnodušnim. Život iz vjere ukazuje se sve manjem broju

Vjerovati, naime znači: ispustiti uvjete. Vjera je racionalna, ali bezuvjetna poslušnost, jedan rationabile obsequium.

ljudi kao prava, unosna i, prije svega, istinita alternativa onom životu „*etsi Deus non daretur*"- kao da Boga ne bi bilo.

U određenom smislu, Crkva biva kažnjena za pokušaj, „pomirbe" sa svijetom bez obzira

na cijenu, pa i onda kada to vodi njenom podvrgavanju svjetskim interesima. Danas Crkva, grozeći se, shvaća da je „svijet" ignorira ili svakako zlorabi za svoje ciljeve. Mora li se nešto promijenti u načinu na koji Crkva shvaća svoj odnos prema svijetu?

SPAEMANN: Treba jasno vidjeti, da je kršćanska vjera u svijetu oduvijek u boju. Već je sveti Petar govorio o nadljudskoj protivničkoj sili, koja „obilazi kao ričući lav" (1 *Petr* 5,8). Kako će boj završiti, sasvim je jasno. Naime, isto onako, kao „ u ono vrijeme", kada je vječna Riječ Božja tijekom trideset i tri godine vidljivo nastanjivala jedan zabačeni kutak ove planete. Zemaljski gledajući uzaludno. Poduhvat spasenja svijeta završio je trećerazrednim javnim smaknućem.

Ali taj kraj bio je zapravo početak novog svijeta, a ne puka temeljita preobrazba „ovog svijeta". „Ovaj svijet" je za Novi zavjet termin za ono što je smrću Isusovom samo sebi izreklo osudu, što je posvećeno propasti i što zapravo više ne vrijedi, budući Gospodin više ne moli izričito „za svijet", nego „za one koje si mi dao" (*Iv* 17, 9). Jer „sav je svijet pod Zlim" (1 *Iv* 5, 19). Ono što vrijedi, to su oni koji se spašavaju „od naraštaja ovog opakog" (*Dj* 2, 40), „posred poroda izopačena i lukava u kojem svijetlite kao svjetlila u svijetu" (*Fil* 2, 15).

No, može li se stoga govoriti o nezaustavljivom propadanju vjere u Europi?

SPAEMANN: Ne bismo trebali sebi prisvajati povjesnospasenjsko povezujuće tumačenje određenih povijesnih situacija. Ipak, imamo neke fiksne točke za svako moguće kršćansko tumačenje. Rečeno nam je da će pri koncu povijesti doći do velikog otpada (2 *Sol* 2,3), da Sin Čovječji, kada ponovno dođe, gotovo neće više naći vjere na zemlji (*Lk* 18,8), da će također kršćani sebi po vlastitim požudama nagomilavati učitelje (2 *Tim* 4,3), konačno, da će se Antikrist uzdignuti (2 *Sol* 2, 4), da će ljubav mnogih ohladnjeti (*Mt* 24, 12) i da se, kad se ti dani ne bi skratili, nijedan čovjek ne bi spasio (*Mt* 24, 22). Jednom riječju, mora se biti načistu s time da će prava vjera uvijek biti neprihvatljiva za „ovaj svijet".

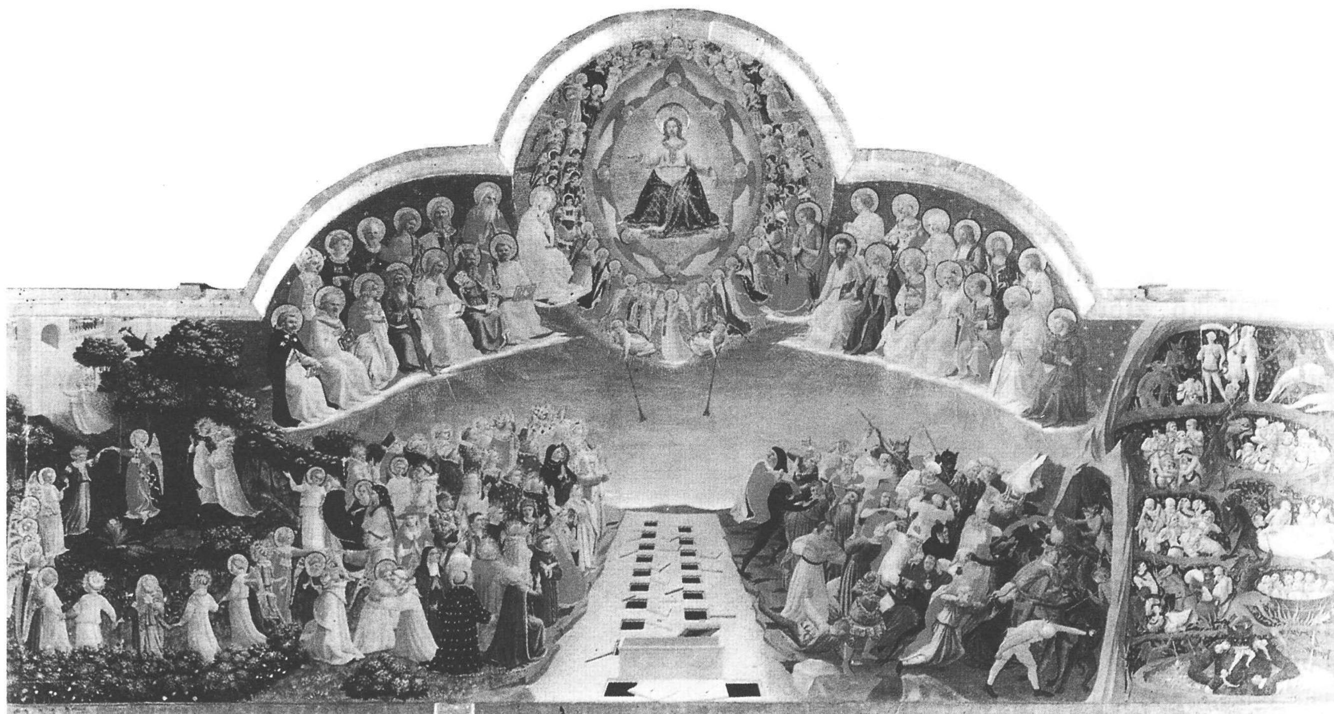

Robert Spaemann

Prof. em. dr. fil. dr. fil. h. c. mult. Robert Spaemann rođen je 1927. u Berlinu. Od 1945. do 1951. studirao je filozofiju, romanistiku i teologiju u Münsteru, Freiburgu/Švicarska i Parizu. Od 1962. do 1969. bio je redoviti profesor filozofije i pedagogije na Tehničkoj visokoj školi u Stuttgartu, a od 1969. do 1971. poučavao je filozofiju na Sveučilištu u Heidelbergu. 1972. prešao je na Sveučilište u Münchenu gdje je do 1992. takđer bio profesor filozofije. Bio je počasni profesor u Salzburgu, gost-profesor u Rio de Janeiru, na pariškoj Sorbonni kao i u Lichtensteinu.

To su, čisto ljudski gledajući, ne baš lijepi izgledi....

SPAEMANN: Sigurno. Ali, s druge strane te su nam stvari dane za utjehu, da kad se dogodi „vjerujete da Ja jesam" (*Iv.* 13, 19). Osim toga, to na paradoksalan način ulijeva odvažnost jer čini smisao navještanja Evanđelja neovisnim od futuroloških prognoza. Mi, uostalom, ne znamo na kojem se mjestu povijesti nalazimo, da li kraj svih stvari stoji neposredno pred vratima, da li će Bog imati u Europi slijedećeg tisućljeća još jednom „mnoštvo naroda", ili, konačno, da li će svijećnjak biti uklonjen s mjesta njegova, poput onoga Crkve iz Efeza (*Otk* 2, 5), i da li naš kontinent ponovno tone u tamu. Nije, također, niti nužno to znati, jer budućnost Crkve nije naša stvar. Naša je stvar samo da u dotičnom sadašnjem trenutku sve činimo što je u našoj moći da gospodar kuće, kada dođe, nađe sluge budne (*Lk* 12, 37). I što mi u tom pogledu trebamo činiti jest uvijek jedno te isto: molitva, post, navještanje Evanđelja, djela bratske ljubavi. K tome danas još pripadaju: trijeznost, otpor zbunjenosti, spremnost ne zavaravati samoga sebe, nego suočiti se sa sadašnjim trenutkom, analizirati ga sa svim racionalnim sredstvima i zatim ga

Beato Angelico, Posljednji sud, Firenca, Museo di San Marco

prosuditi u svjetlu Objave.

Kako reagira Crkva na tešku situaciju u kojoj se ona danas u Europi nalazi?

SPAEMANN: Po mom mišljenju postoje dva kriva načina reagiranja. Jedna od tih reakcija sastoji se u tome da se situaciju ublažava i harmonizira. Vlada se s jedne strane kao lisica kojoj je grožđe odveć kiselo. Narodnu Crkvu - koja je u nestajanju - proglašuje se nesporazumom a Konstantinov preokret istočnim grijehom. Pledira se za Crkvu „opredijeljenih kršćana", bez da se, s druge strane, drži nužnim za spasenje da se doista i pripada jednoj takvoj Crkvi opredijeljenih. Jer, eto, cijelo je čovječanstvo već spašeno i Crkva je samo znak njegova spasenja. Tko je od nje daleko, svakako je „još daleko", kako to eufemistički stoji u njemačkom prijevodu molitve kanona. Mogućnost da je netko cijeli svoj život daleko ili se ne nalazi na putu prema Bogu, nego u bijegu od njega, pri tome se uopće ne uzima u obzir. Prva rečenica *Vjerovanja* sv. Atanazija koje jednako kao i nicejsko-carigradsko *Vjerovanje* povezuje istočnu i zapadnu Crkvu, biva tu brižno držana pod ključem: „Svaki onaj koji se želi spasiti neka prije svega čvrsto obdržava katoličku vjeru." Akceptira se dakle situacija manjine, u njoj se ne vidi ništa nenormalnog i ublažava ju se „pluralizmom".

Da bi se pridobilo druge, treba se ono za što ih se želi pridobiti pokazati: 1. kao istinito, 2. kao dobro, to znači spašavajuće i 3. kao lijepo, to znači kao izvor radosti, kao nešto što je svojom unutrašnjom ljepotom neodoljivo. Od toga je danas samopredstavljanje kršćanstva dosta daleko udaljeno

---

A kako izgleda druga kriva reakcija?

SPAEMANN: Suprotna reakcija obilježena je strahom od geta. Sastoji se u tome da se narodnu Crkva dobije pod svaku cijenu, također i pod cijenu toga da Crkva žrtvuje svoj identitet kao zajednica vjernika. Otajstva se obezvrijeđuju. Sveta Pričest postaje poput akcije za rasprodaju. O uvjetima za pristup k njoj više uopće nema govora. Djeca, za koju se zna da do nedjelje prije nikada nisu posjećivala svetu Misu i tamo će se pojaviti najkasnije u nedjelju iza nje i nikada više, pristupaju prvoj svetoj Pričesti, nakon što su ih za nju službeno pripremale gospođe koje nisu katolici, koje nedjeljom također ne idu u svoju crkvu (spreman sam to potkrijepiti dokazima). Ili: ako promotrimo visoku brojku rastava bračnih parova, koji su nekad bili crkveno vjenčani, onda se ne može zaključiti da su svi oni tijekom braka promijenili svoje poglede na Boga i svijet. Bliži je zaključak da pripuštanje k crkvenom vjenčanju nije bilo povezano sa razgovorom u kojem

je bilo jasno izrečeno da je pristanak na nemogućnost rastave braka, njegov nužan uvjet. Crkva ne postaje narodnom Crkvom na način da izigrava jeftinu tezgu. Na taj način ona privlači na sebe samo prezir.

Ali, kako na to prikladno reagirati?

SPAEMANN: Alternativa getu niti je samorelativiziranje na jednu grupu među mnogima, koja „daje svoj prilog" velikoj cjelini naše civilizacije, a niti je pokušaj, izbrisati sve oznake različitosti i na taj način sam postati velika cjelina. Stoga je jedina kršćanska alternativa getu: misija.

Neslaganje između univerzalnog zahtjeva poruke Evanđelja i situacije manjine onih, koji taj zahtjev priznaju, neće nestati do kraja vremena. Ali to znači da je misija moguća samo onda kada oni koji žive u toj situaciji manjine, žive sa svješću da su „izabrali bolji dio". Bez jedne takve samosvijesti ova situacija je nesavladiva, prije svega za mlade. No, kaže se , to bi bilo „elitistički". Da, sigurno. Ali samo ondje, gdje se vjera doživljava kao privilegij i to nezasluženi, može kršćanstvo pobuditi želju da se ima udjela na tom privilegiju.

Da bi se druge pridobilo, treba se ono za što ih se želi pridobiti pokazati: 1. kao istinito, 2. kao dobro, to znači spašavajuće i 3. kao lijepo, to znači kao izvor radosti, kao nešto što je svojom unutrašnjom ljepotom neodoljivo. Od toga je danas samopredstavljanje kršćanstva dosta daleko udaljeno. Kršćanstvo se svodi na jedan od mnogih, mogući i tolerirajući pogled na svijet. Ne pokazuje ga se kao viđenje stvarnosti u svjetlu njezina porijekla. Kaže se, svatko treba pronaći svoj put, premda prorok

Gornji izvadak iz jednog romaničkog reljefa s korizmenim motivima (katedrala u Parmi, 1178.g.), prikazuje golgotsku scenu bacanja kocke za Kristovu haljinu: Jedan od vojnika nastoji da se haljina podere, onaj nasuprot njemu ga u tome sprečava, treći predlaže bacanje kocke pri čemu pokazuje na njezinu kvalitetu tj. da je nešivena i otkana u komadu odozgor prema dolje, a četvrti drži kocku već spremnom za bacanje.

„Kaže Gospodin: „Ja i Otac jedno smo" (*Iv* 10, 30). I opet je napisano o Ocu i Sinu i Duhu Svetome: "I trojica su jedno" (1 *Iv* 5, 7). I onda da netko vjeruje kako se to jedinstvo što potječe iz božanske čvrstine i usko je vezano s nebeskim otajstvima može u Crkvi razoriti i rasplesti razdvojem suprotnih htijenja?! ... To se otajstvo jedinstva i taj vez sloge koja je nedjeljivo usko vezana očituje kada se u evanđelju haljina Gospodina Isusa Krista uopće ne dijeli i ne kida već se - pošto baciše kocku o Kristovu haljinu tko da je obuče - cijela dobiva te se stoga neoštećena i nepodijeljena posjeduje. Božansko Pismo zbori i kaže "O tunici pak, jer je s vrha do dna bila načinjena od sašitih dijelova već cjelovito otkana međusobno, rekoše: ne kidajmo je već za nju bacimo kocku pa čija bila" (*Iv* 19, 23 24)" (Sv. Ciprijan, *Jedinstvo Crkve*)

Izaija opisuje kao stanje izgubljenosti to da „svaki svoj put“ traži (*Iz* 53, 6). I premda svake nedjelje slušamo molitvu „izbavi nas od vječne osude“, čini se kao da realna opasnost da definitivno propadnemo u stvarnosti više ne postoji. No, ondje gdje opasnost nije realna, nije realno ni spasenje, te kršćanstvo postaje trivijalnim.

Što se tiče ljepote, ona se nigdje ne može bolje i očevidnije spoznati kao u životu svetaca

No, gdje se susreće ta unutarnja ljepota, koja čovjeka neodoljivo privlači?

SPAEMANN: Što se tiče ljepote, ona se nigdje ne može bolje i očevidnije spoznati kao u životu svetaca. No, ako se danas o njima progovori, onda moramo do besvijesti slušati kako su oni bili ljudi kao ti i ja. Ali oni su bili bolji nego ti i ja. Baš zato su oni za nas važni.

Više od direktnog poricanja vjere može se danas ustvrditi određena „kritička distanca“ spram kršćanskog Događaja? Nije li to ono što misiji oduzima svaku energiju?

SPAEMANN: Jednom je Charles Peguy definirao modernizam kao držanje onog koji „ne vjeruje, u ono što vjeruje“. Ne zavode li mnogi navodnici u navještanju i ono skrivanje iza filologije k jednom takvom „ne vjerovanju u ono što se vjeruje“? Uzmimo jedan konkretan primjer. S čime treba započeti jedan katekizam: sa stvaranjem svijeta ili sa poviješću nastanka izvještaja o stvaranju svijeta, dakle s *knjigom Izlaska*? Katekizam koji počinje na drugi način, razara vezu koja nas povezuje sa narodom Izraleovim i koja nam omogućuje, govoriti o „našim ocima, djeci Izraleovoj“, kako to Liturgija čini. Ta veza se, naime, sastoji u zajedničkom pogledu na ono, o čemu nas Sveti spisi izvještavaju. Kada je, umjesto toga, primarni predmet nastanak tih spisa, te se izvještaj o stvaranju pojavljuje samo *quasi*, u indirektnom govoru, onda se treba zapitati koga to osim filologa još interesira? Ta postoji mnoštvo knjiga. Zašto bi se netko trebao interesirati za Bibliju, ako ona više nije riječ Božja? Katekizmi takve vrste nemaju misionarsku snagu.

Liturgija je jedno drugo područje, u kojem je na tradicionalna način ljepota kršćanstva bila kod kuće...

SPAEMANN: Svako navještanje vjere, svako odvraćanje od vječne propasti i svako obećanje besmrtnog života jest govor u prazno, ako nije povezano sa jednom skrivenom unutrašnjom snagom privlačenja. „Nitko ne može doći k meni, ako ga ne povuče Otac“(*Iv* 6, 44). Ta snaga privlačenja znači u kršćanskoj jezičnoj uporabi „milost“; riječ „*charis*“ istovremeno znači u grčkom jeziku „ljupkost“. Ono što nas na jedan pojmovno neizreciv način iznutra privlači, nazivamo lijepim. Sveta Misa, „božanska Liturgija“, kako kaže istočna Crkva, - jer je upravo klanjanje i žrtva, dakle, sasvim usmjerena k Ocu - mjesto je nebeske ljepote. U Europi je ona tijekom više od tisuću godina bila središte svih umjetnosti. I, jer je na određeni način pralik umjetničkog djela, ne smije u njoj biti ničeg samovoljnog. Svaki je detalj važan. Stoga je Misa, uvijek nanovo, inspirirala velike pjesnike i glazbenike, i, stoga su upravo umjetnici oni koji liturgijsku reformu Katoličke Crkve nakon Drugog vatikanskog sabora drže neuspjelom, baš zato jer je njome uvučena u Liturgiju samovolja, a time i banalitet.

Dopustilo se da su se u Crkvi pojmovi „napredno“ i „nazadno“ definirali po svjetovnim mjerilima, dakle drugim mjerilima nego što su mjerila svetosti, i da se djelovanje Crkve njima mjeri. To može voditi jedino k frustraciji

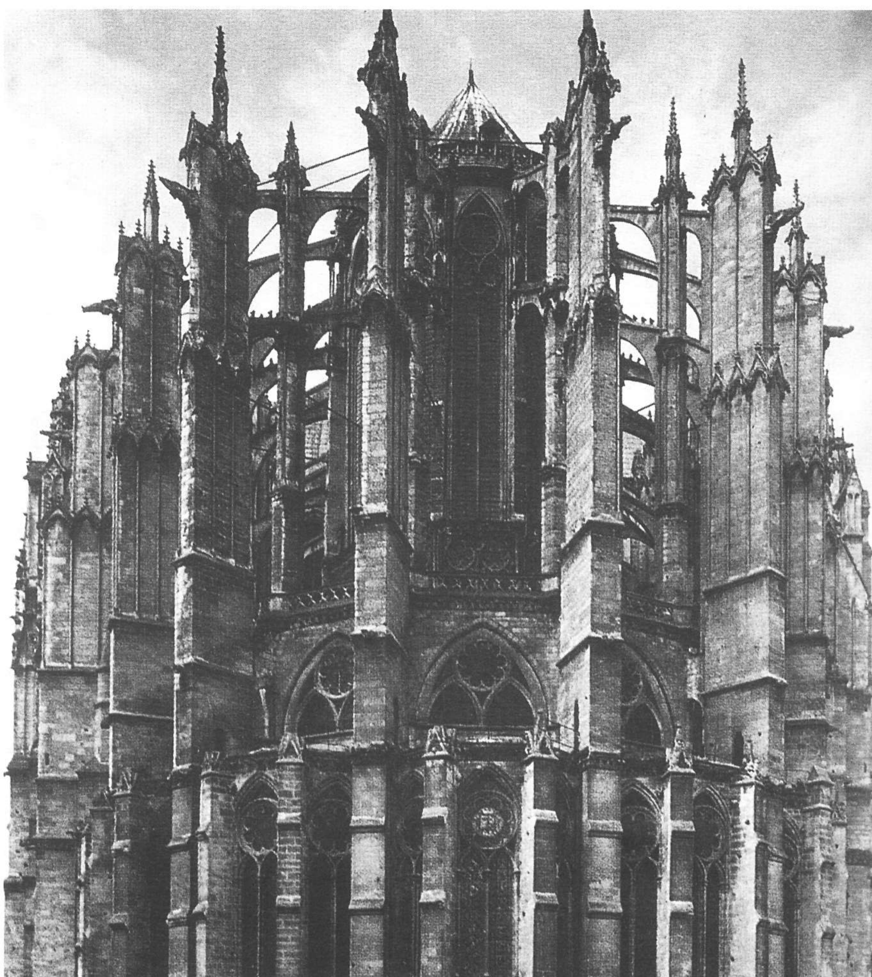
Naša spontanost nije, poput spontanosti prvih generacija kršćana, tako prožeta „životom u duhu“, da svećenik ili vijeća za liturgiju mogu spontano formulirati ono na što svaki drugi kršćanin može kazati „Amen“. Samovolja je suprotnost zakonitosti koja se nalazi u svakom umjetničkom djelu. Tek kao posljedica te zakonitosti osjeća se tajna snaga privlačenja lijepog. Kad se počme oblikovati Liturgiju s točke gledišta izmjenjujućeg, novog i interesantnog, ona neizbježno postaje dosadnom. Jedno takvo držanje s obzirom na Liturgiju može, na kraju, postati samo razočaravajućim. Također, nemoguće je zamisliti tako jak intezitet interesantnoga tijekom cijele Mise. U jednom svijetu neprestanih

informacija i permanentnog obasipanja riječima, biva, naprotiv, slavlje klanjanja, žrtve i gozbe u uvijek istoj sakralnoj formi iz godine u godinu fascinantnijim.

Danas se često čuje jadikovanje zbog gubitka povezanosti vjere, Crkve i kulture. Ova povezanost ne može se obnoviti zasjedanjima i priredbama, nego time da se u njegovoj ižaravajućoj snazi obnovi ono, što čini središte svake kršćanske kulture: kršćanski kult.

Danas, pomalo, predstavlja dosada temeljno raspoloženje kršćanstva. Zar nije paradoks, da je ona rezultat svih onih nastojanja da se Crkvu učini intersantnom ljudima našeg vremena?

SPAEMANN: Ako se zapitamo zašto je danas Crkva uvijek iznova predmet razočarenja i frustracija, onda mi se čini mogućim jedan jednostavni odgovor na to pitanje: To nije paradoks, to je logično. Crkva je u posljednjih dvadeset godina zahtjevala prema sebi jedno držanje očekivanja ili ga pak bez protivljenja dopustila, a koje ona, ako želi ostati vjerna svojoj biti, na koncu ipak ne može ispuniti: Očekivanje jedne druge Crkve. Posljedice su razočaranje, bijes i ogorčenje. Dopustilo se da su se u Crkvi pojmovi „napredno" i „nazadno" definirali po svjetovnim mjerilima, dakle drugim mjerilima nego što su mjerila svetosti, i da se djelovanje Crkve njima mjeri. To može voditi jedino k frustraciji. Uzmite jedan primjer iz Liturgije. Koliko se više oblik Mise suobličuje protestantskoj posljednjoj večeri, toliko je više razočarenje zbog toga, da se na koncu ne smije održati zajedništvo u pričešćivanju. Prijateljstvo između pravoslavne Crkve i protestantskih Crkava uopće ne smeta to što se između

pravoslavnih i protestanata ne održava navedeno pričešćivanje. Pravoslavna Liturgija se tako očito razlikuje od protestantske da nitko ne bi takvo što očekivao. Kad nema navedenog pričešćivanja, onda nema ni frustracija. A takve su frustracije za ekumenizam vrlo štetne.

Gospodine profesore, svaka sinoda je prigoda za Crkvu da sebi nanovo posvijesti svoje poslanje u svijetu. Što očekujete od europske sinode?

SPAEMANN: Mora se prekinuti sa orijentacijama koje na kraju proizvode samo frustracije. Budućnost vjere ovisi o tome da vjera postane vidljivim izvorom radosti. Čovjek ne može ništa dobrog i urednoga učiniti bez radosti. A radost, koja je nešto drugo nego *keep smiling*, neodvojivo je povezana sa jasnoćom svjedočanstva. Teolozi se već veoma dugo prave važnim kao „gospodari naše vjere", umjesto da ostanu „službenici naše radosti" (sv. Pavao). Samo kad se kriva očekivanja pokažu kao iluzorna i neutemeljena, vjera će ponovno postati vidljivim izvorom radosti. O tome ovisi nova evangelizacija. Jer, na koncu, svatko se okreće onamo odakle očekuje najdublju radost.

Izvor: Gabriele Gräfin Plettenberg (ured.), *Die Saat geht auf. Ist die Kirche mit ihrer Moral am Ende?*, Aachen 1995, s. 85-94.

Preveo: M.S.G.

EKSKOMUNIKACIJE U LINKOLNSKOJ BISKUPIJI

Nedavno je biskup Linkolna u Nebraski, monsignor Fabian Bruskewitz izdao dokument slijedećeg sadržaja:

Svim katolicima u i od linkolnske biskupije zabranjuje se članstvo u dolje navedenim grupama i organizacijama. Članstvo u ovim organizacijama ili grupama je bez izuzetka smrtno opasno po katoličku vjeru, i najčešće je potpuno nepomirljivo sa katoličkom vjerom:

- **Planirano roditeljstvo**
- **Društvo sv. Pija X. (Lefebrova grupa)**
- **Društvo kukute**
- **Poziv na akciju**
- **Poziv na akciju Nebraska**
- **Kapelica sv. Mihovila Arkanđela**
- **Slobodno zidarstvo**
- **Jobove kćerke**
- **DeMolay**
- **Istočna zvijezda**
- **Dugine djevojke**
- **Katolici za slobodni izbor**

Svi katolici u i od linkolnske biskupije koji se nakon 15. ožujka 1996. učlane ili ostanu članovi u bilo kojoj od gornjih organizacija ili grupa, samim su tim činom (*ipso-facto-latae sententia*) pod interdiktom i bezuvjetno im je zabranjeno primati svetu Pričest.

msgr. Fabian Bruskewitz

Katolički časopis "Southern Catholic Register" iz Nebraske objavio je u broju od 22. ožujka 1996. izjavu kojom linkolnski biskup pod prijetnjom izopćenja zabranjuje katolicima u njegovoj biskupiji članstvo u određenim skupinama. Objavljujemo tekst zabrane, zajedno sa pratećim komentarom u kojem se vjernici pozivaju da podrže svoga biskupa.

Nepokorna ustrajnost u takvom članstvu, u trajanju od jednog mjeseca nakon interdikta, od strane bilo kojeg takvog katolika prouzročit će samim tim činom (*ipso-facto-latae sententia*) njegovo izopćenje. Odriješenje od ovih crkvenih osuda je "pridržano biskupu." Ova obavijest trenutkom objave u "Southern Catholic Register" postaje službeno kanonsko upozorenje.

Po dopuštenju preuzvišenog biskupa Linkolna

Monsignor Timothy J.Thorburn,
tajnik
19. ožujka 1996.

Razjašnjenje dvojbi

Drugi vatikanski sabor kaže: "vjernici... trebaju biti privrženi biskupu kao što je Crkva Isusu Kristu, a Isus Krist Ocu." Sv. Ignacije Antiohijski, učenik sv. Petra je napisao: "neka nitko ne radi ništa povezano sa Crkvom bez znanja biskupa."

Valja se podsjetiti ovog izvornog učenja Katoličke Crkve kada razmatramo gornju zabranu, koju je biskup Bruskewitz upravo obznanio i koja je objavljena u **"Southern Catholic Register."** Iz razloga što određene organizacije

Giotto, Uskrsli Krist s apostolima, Padova, Capella degli Scrovegni

ili grupe, izravno ili neizravno, tvrde da članstvo u njima ne proturječi članstvu u Katoličkoj Crkvi i tako zavode čak i neke ljude dobrih namjera, naš je biskup procijenio prijeko potrebnim da razjasni moguće dvojbe i nadvlada konfuziju po ovim pitanjima kod katolika linkolnske biskupije. Unatoč činjenici da mnoge od ovih organizacija često otvoreno i bjelodano ispoljavaju anti-katolicizam, neki od njihovih članova i vođa su pokušavali prodati svoja zla neukima i neobaviještenima, te odati dojam da je Katolička Crkva podijeljena ili neodlučna o nekim od ovih grupa ili organizacija. Odajemo priznanje i zahvaljujemo našem biskupu za ovu uslugu pojašnjenja.

Drugi vatikanski sabor ustvrđuje: "Biskupi, kao Kristovi namjesnici i poslanici, upravljaju pojedinim dodijeljenim im Crkvama pomoću savjeta, opomena i primjera, ali iznad i povrh toga, svojim autoritetom i svetom moći..." Biskup Bruskewitz nam je rekao da bi, da nije ovako postupio, smatrao da nije zadovoljio u svojoj službi i dužnosti zaštite katoličke vjere. Ova zabrana je objavljena tek nakon višemjesečnih iscrpnih savjetovanja, istraživanja i diskusija. Očekujemo da će zabranjene grupe i organizacije što više mogu koristiti svjetovne medije da bi se oduprle biskupu i našoj biskupiji. Molimo da svi katolici u linkolnskoj biskupiji budu poslušni našem biskupu i isto tako molimo za obraćenje svih koji mogu ne poslušati i tako se izložiti smrtnim grijesima i navedenim crkvenim kaznama.

Priredio: P.B.

Giotto, Judin poljubac, Padova, Capella degli Scrovegni

Kratki opis zabranjenih organizacija i grupa

Slobodno zidarstvo*, više stoljeća stara tajna organizacija koja napada Krista i Katoličku Crkvu, osuđena je od Crkve od devetnaestog stoljeća. Kongregacija za nauk vjere je 1983. godine u Deklaraciji o masonskim udruženjima još jednom potvrdila da se masoni nastavljaju zaklinjati i provoditi rituale neuskladive sa potpunim predanjem Kristu.*

Jobove kćerke, DeMolay, Dugine djevojke *i* ***Istočna zvijezda*** *su masonske organizacije.*

Društvo Sv. Pija X*, shizmatička je grupa koju je osnovao francuski nadbiskup Marcel Lefebvre, izopćen 1988. godine kada je zaredio četiri biskupa prkoseći Vatikanu. Kapelica sv.Mihovila Arkanđela u Linkolnu, gdje Društvo održava misu, nije Rimska katolička crkva.*

Planirano roditeljstvo *(tzv. Planned Parenthood) je osnovano 1916. godine kao Američka liga za kontrolu rađanja u New Yorku. Iz međunarodnog stožera smještenog u Londonu ova organizacija financira širenje upotrebe kontracepcijskih sredstava i abortusa u vrijednosti od 478.3 milijuna USD. Njen je proklamirani cilj kontrola populacije i neograničena seksualna aktivnost.*

Katolici za slobodni izbor *nisu ni na kakav, formalan ili neformalan način povezani sa Katoličkom Crkvom. Poput Planiranog roditeljstva ova organizacija izrazito zastupa pravo na abortus kao dobar moralni izbor.*

Društvo kukute *podržava, promovira i sudjeluje u izravnim ubojstvima kroz pomoć u samoubojstvu i eutanaziji. Grupa javno zastupa izmjenu državnih zakona koji zabranjuju njihove aktivnosti.*

Poziv na akciju*, izravno se sukobljavajući sa autoritetom Crkve, zagovara određivanje o moralnim i doktrinalnim pitanjima odlučuje glasom većine. Poziv na akciju se konkretno suprotstavlja učenju Crkve po pitanjima umjetne kontrole rađanja, ženskog svećeništva i celibata.*

ODLAZAK HERETIKA

O najnovijim izljevima ljutnje prema Crkvi i Papi koje je Hans Küng izrekao u svojem predavanju u Tübingenu piše ARNOLD GUILLET

Kratko prije njegovog 68 rođendana u Tübingenu je stupio u mirovinu profesor Hans Küng. U oproštajnom predavanju ponudio je na svojoj staroj paleti: ukidanje celibata za svećenike, „svećeništvo za žene" i „više demokracije u Katoličkoj Crkvi". Svoju je ljutnju ovaj teolog, kojem je prije petnaest godina Crkva oduzela ovlaštenje za podučavanje, usmjerio osobito spram Svetog Oca, kojeg je u svojem tübinškom govoru nazvao „polubogom". Küng si je postavio pitanje: „Je li bilo ispravno prekinuti s Rimom?" Odgovorio je: „Htio sam i želim teologiju za ljude, onu teologiju koju oni trebaju. To je moj put. Inače bih bio prodao svoju dušu za vlast." Je li Küng zaboravio da se teologija - znanost o Bogu- mora ravnati prema Bogu, a na prema ljudima? Prema Küngovom mišljenju, Papa nije namjesnik Kristov na zemlji, nego čovjek koji se razmeće moću i koji sputava savjesti vjernika.

No, stvarnost izgleda sasvim drugačije. Danas Papa nema moć; baš suprotno: nema čovjeka na cijeloj zemlji koji je danas izložen tako prostim i pakosnim napadima kao što je to Katolička Crkva, a poglavito Sveti Otac. Mediji su danas oni koji posjeduju najveću moć. Njima se prije 30 godina poslužio Küng slijedeći svoje protucrkvene ciljeve.

Švicarski boulevarski list *„Blick"* donosi tako o događaju u Tübin-genu izvješće u boji na gotovo jednoj cijeloj stranici sa slikom ispunjene predavaonica i trijumfalnim podnaslovom: „Crkve se prazne. Ali kada govori heretik puca predavaonica po svim šavovima." No, tko je doprinio ispražnjenu crkava? Zasigurno najviše oni teolozi koji su svojim poricanjem najvažnijih stavaka vjere učinili ljude nesigurnim, pače i studente teologije animirali da se ne dopuste rediti, kako bi na taj način izvršili pritisak na Crkvu. (Usp.: Leo Scheffczyk, *Kursänderung des Glaubens*, CH-8260 Stein am Rhein). Ali, što je jedna ispunjena aula Küngovih pristalica nasuprot milijuna vjernika koji su u različitim zemljama sudjelovali na Papinim Misama?

Hans Küng

Biskup Speyera Anton Schlembach označio je najnovije prigovore teologa iz Tübingena kao „zlobnu difamaciju"; Küng je u svojoj kritici Crkve očito izgubio svaku mjeru i odnos prema stvarnosti. Sad bi, očito, trebalo zabiti još jedan klin između biskupa i Pape.

Sv. Ivan Apostol piše: „Ljubljeni ne vjerujte svakom duhu, nego provjeravajte duhove jesu li od Boga, jer su mnogi lažni proroci izišli u svijet... Oni su od svijeta, zato iz svijeta govore i svijet ih sluša!" (1 *Iv* 4, 1-6.)

Izvor: ARNOLD GUILLET, *"Abgang eines Ketzers"*, u *"Kirche heute"* 2 (1996) 14. Preveo: I.G.

LAŽI I ZABLUDE

Na slijedećim stranicama objavljujemo priloge koji pokazuju da lažni proroci nisu samo inozemni fenomen, već da su i dio naše stvarnosti. O tome razmišlja i MARKO TROGRLIĆ u tekstu koji je pred Vama.

Uključite li Vaše TV-prijamnike suočiti ćete se sa obiljem „živih istina“ sa raznih strana. Prisjetite se npr. „latiničinih“ privlačnih tema i smionih rasprava. Što može zaključiti katolik na samouvjerene tvrdnje medijske zvijezde kako njeno poziranje u nagom ili polunagom stanju nije nimalo u suprotnosti sa njenom katoličkom vjerom u kojoj je odgojena i koje se "drži"? Takvo njeno držanje dijele i njeni roditelji: njihova kćer radi samo njen, vrlo vjerojatno, sasvim dobro plaćen posao i što ima loše u njemu a što bi se kosilo s katoličkom vjerom?!

Ako ste doista odlučili prekinuti sa ovakvim „specijalitetima“ na HTV-u sužavajući izbor onoga čemu biste htjeli posvetiti dio Vašeg dragocjenog slobodnog vremena malo ste profitirali. Jer, ako sjednete pred TV-prijamnik nekoliko minuta prije početka programa kojeg biste željeli pogledati, ostati ćete iznenađeni vrstom i nabojem "EPP-a". Prodane i otkupljene od zapadnih TV-kuća divno svjedoče o „europeizaciji“ hrvatskih medija. Ako je riječ o reklamama za after-shave, točnije *za City for man*, budite uvjereni da je „katedrala hrvatskog duha“ zadovoljila, ako ne i nadmašila, očekivanja Vijeća Europe u pogledu „demokratizacije“ medija. Eto, i u Hrvatskoj se konačno slobodno reklamira „vrstan europski proizvod“: reklama počinje sa nanošenjem pjene za brijanje na lice a završava scenama u sjeni (ili sjenama na sceni) kakvih se ne bi postidili ni „najtvrđi“ „europski“ pornići.

No, ako ste se pak, poučeni iskustvom, doista strogo držali planiranog programa i s točnošću u minutu uključili Vaše TV-prijamnike želeći pogledati neku, po nazivu bi se reklo, ozbiljnu raspravu, a koja Vas se kao vjernika tiče, utoliko više, što je prethodno najavljeno sudjelovanje nekih teologa, dakle stručnjaka za vjerska pitanja, možda Vam se dogodilo da ste se, što je vrijeme emisije više odmicalo, počeli preznojavati postajući sve zbunjenijim i zbunjenijim. U dvojbi, niste li možda odveć umorni i sneni pa ne razabirete dobro, možda ste se zapitali: zar je moguće da takvi teolozi- „specijalisti“ tako nejasno i nesigurno, tako zbunjeno i neuvjerljivo razlažu pitanja (npr. pitanje abortusa) o kojima je nauk Crkve tako kristalno jasan?! Zatim Vam se, sasvim sigurno, nametnulo i drugo pitanje: Pa koga onda zastupaju, u čije ime govore i čiji nauk iznose ti teolozi?

Možda ste nedavno kod prodavača novina ugledali i članak o „fosilnom katekizmu“ te ste, pročitavši ga, otkrili da i Vi, zamislite kakva strašna stvar, možda spadate u „fosilne katolike“??? Iz njega ste, također, mogli zaključiti da se zbivanjima

NADBISKUPSKI ORDINARIJAT SPLIT

Br. 241/96

Split, 31.siječnja 1996.

Predmet: Upozorenje u svezi navodnih ukazanja na Kozjaku

SVIM VJERNICIMA U NADBISKUPIJI

U svezi događanja i navodnih ukazanja Isusa i Majke Božje u pećini na brdu Kozjak kraj Splita, i u povodu objavljivanja istih događanja u medijima, dajem slijedeće priopćenje:

Crkva apsolutno odbacuje i negira sve poruke i navodna ukazivanja Isusa i Majke Božje na brdu Kozjak, i iza toga ne stoji.

Tu se ne radi o nikakvoj Božjoj Objavi - nego o smišljenom zavođenju dotičnog pojedinca ili pojedinih, i varanju vjernika.

Stoga začuđuje da i HRT-a u svojoj emisiji „Živa istina", ne konzultirajući se s crkvenim poglavarima, laž predočava kao istinu, obmanjujući tako šire gledateljstvo i javnost. Kome to treba?!

Budući da se u toj pećini na Kozjaku pruža nauk protivan katoličkoj vjeri i nauci Crkve, treba zaključiti da je tu riječ o „lažnim prorocima" na koje je Krist davno upozoravao.

Određivati datum, mjesto i čak sat Isusova drugog dolaska, - nije samo iskrivljavanje evanđelja, nego i gaženje samih riječi Isusovih, koji o tom svom drugom dolasku i Sudnjem danu kaže: „Što se tiče onog dana i časa, o tome nitko ništa ne zna, ni anđeli na nebu, ni Sin već jedino Otac. Budite oprezni!..... -Ako vam tko rekne: Evo ovdje Mesija! Eno ga ondje! - ne vjerujte, jer će ustati lažni Mesije i lažni proroci i činit će čudesne znakove da zavedu, kad bi bilo moguće, izabranike. Vi budite na oprezu! Eto, sve sam vam unaprijed rekao! /*Mk* 13, 32-33 i 13, 21-24/.

Dakle radi se o čistom zavođenju i manipulaciji.

Mnogima je dobro već poznata istina:"Gdje nema vjere, raste praznovjerje".

Stoga upozoravam da se ne može „služiti" dvojici gospodara. Ne može se biti pravi katolik i istodobno praznovjeran, ne može se vjerovati „lažnim prorocima" koji uče suprotno evanđelju i istodobno ići u katoličku crkvu i primati sv. sakramente. To je grijeh, to je sablazan. Za pokajnike oproštenje postoji u sv. Ispovijedi, a za one koji ustraju u praznovjerju i neposlušnosti Crkvi, nema primanja sv. sakramenata.

Pozivam sve vas da molite za zalutale - da se što prije povrate na pravi Kristov put.

„Bdijte i molite da ne upadnete u napast" - u krivovjerje, u zablude.

Nadbiskup:

+msgr. Ante Jurić

Službeni vjesnik biskupija splitske metropolije (Split, Dubrovnik, Hvar, Kotor, Šibenik) god.VI. br.1/1996. (19)

kod " naših katolika" i dalje bave oni iz „dalmatinskih" i „nezavisnih" krugova, poznati po izlijevima svoje „nježnosti" prema svemu katoličkom, koje su od „Oslobođenja" '45. pa do prije malo vremena, tako uporno prakticirali, k tome još, da ste, naravno, bez Vašeg pristanka, odjednom postali "njihovi"?! No, ovaj put su Vas "počastili" ne sami od sebe, nego pozivajući se na mišljenje nekih naših teologa, ljudi koji su vidjeli svijeta i pred kojima stoji karijera, na teologe-"specijaliste" koji, eto, zbog svoje prevelike specijalnosti pišu i recenzije (podosta okašnjele) sa znanstvenim aparatom. Kakav divan obrat i pozitivan prilog međusobnom razumijevanju i uvažavanju! Kakva sreća da su vremena krutih katekizamskih članaka, koja su tako uporno priječila svaki dijalog, iza nas! Novi pristup otvara nove mogućnosti! Ali, naravno, tome smetaju ti katolički „fosili", utoliko više što nisu samo „zaostali u razvoju", nego vrlo moguće i „spregnuti" s desnim političkim krugovima, što je svakako na štetu našoj mladoj demokraciji!

Ali, to još nije sve! Do sada ste kao osvjedočeni katolik pristupali sv. sakramentima, vršili sve svoje vjerske obveze i bili sigurni da ste na pravom putu. No, prije malo vremena saznali ste da se Vaš životni put, ali ne samo Vaš nego i ljudi cjeloga svijeta, polako ali sigurno, po vijestima koje stižu sa Kozjaka, brda iznad Splita, bliži kraju. Ako niste bili u špilji na Kozjaku, i ne primate poruke sa tamošnjih „ukazanja" naravno da ne možete znati „ni dana ni časa" tj. da je Sudnji dan pred vratima, a što u minutu točno znaju tamošnji „vidioci". Molim lijepo, to ne kažu djeca nego ljudi u poodmaklim

UPOZORENJE ZA MOLITVENA OKUPLJANJA

U Službenom vjesniku Zagrebačke nadbiskupije, br. 3/1995, str. 72, naznačili smo trojicu svećenika - franjevaca Hercegovačke provincije koji nemaju kanonsku misiju ni ispovijednu jurisdikciju u biskupijama Hercegovine, pa dosljedno ni u drugim nad/biskupijama.

Među njima je i fra Jozo Zovko OFM.

Kako se neki u molitvenim zajednicama u Zagrebu pozivaju na njegovo poslanje, jer ih je on „osposobio" kroz „duhovne vježbe za vodiče u Međugorje, polaganje ruku i primanje Duha", to zabranjujemo fra Jozi Zovku OFM bilo kakvo pastoralno djelovanje na području zagrebačke nadbiskupije, bilo među vjernicima, bilo u samostanima redovnika i redovnica. Ovo je odluka našega uzoritog gospodina kardinala.

Upozoravaju se župnici i poglavari i poglavarice samostana da bdiju nad zdravim naukom Crkve, na provjerenim oblicima pobožnosti i poslanju osoba dobivenom od mjesnog biskupa koji je učitelj vjere, morala i crkvene discipline u svojoj biskupiji. Pazimo da molitvenim okupljanjima ne bude sektaških pojava i od Crkve neodobrenih načina pobožnosti. Posebice bdijmo nad zdravom pobožnošću prema Presvetoj Bogorodici, Majci utjelovljene Riječi, da ona bude u skladu s dokumentima Sabora i redovitog crkvenog Učiteljstva.

Takozvane ovlasti, na koje se pozivaju neki civili da su ih primili od fra Joze Zovka, „polaganjem ruku da mogu podjeljivati Duha" i slično, ništetne su. Poslanje za navještanje Evanđelja, predavanje vjeronauka u školi ili u crkvi, poučavanje u vjeri i moralu, okupljanja na molitvu šire vjerničke zajednice - može dati samo mjesni biskup.

Naše vjerničko, svećeničko i redovničko ponašanje mora biti duboko crkveno, prožeto ekleziologijom Drugog vatikanskog sabora i takvim vrednovanjem službe biskupa u mjesnoj Crkvi.

Službeni vjesnik Splitsko-makarske metropolije (Split, Dubrovnik, Hvar, Kotor i Šibenik) God. V. br. 3/1995. (18)

Katolicima na razmišljanje

PODUPIRANJE SOTONSKE CRKVE

Predsjednik poduzeća Procter & Gamble sudjelovao je u TV emisiji i javno priznao da to poduzeće podupire Sotonsku crkvu, („Vražju crkvu"). Na pitanje je li takvom izjavom na televiziji šteti prodaji svojih proizvoda, odgovorio je: Nema u SAD dovoljno kršćana koji bi pravili razliku".

Po nalogu poglavara Sotonske crkve, predsjednik poduzeća P&G je, u znak podržavanja te Crkve, na svim svojim proizvodima istaknuo njen znak: ovan s tri skupine zvijezda, koje su razmještene tako da povezane tvore broj 666, broj Sotone.

Vlasnik tog poduzeća je u TV emisiji iznio svoje obećanje dano Sotoni da će mu za uspjeh i napredak u poslu poslije svoje smrti prepustiti dušu i srce. Sve njegovo bogatstvo zasluga je Sotone.

Proizvodi poduzeća P&G koji se mogu naći na tržištu: *Prašak za pecivo*: Duncan, Ninao; *Detergenti*: Aiz, Bold, Bource, Cascade, Cresor, Comet, DASH, Down, Downy, Era, Gain, Mr. Clean, Oxydol, Spic & Span, Tide, Mastro, Top Job, Vortex, Daz, Ariel, Ace Candeggina; *Deodoranti*: Secret, Sure; *Pelene*: Pampers; *Kava*: Folgers, High Point, Splendid; *Ulja*: Crisco, Fluffo, Puritan; *Maslac od kikirikija*: Jiffi; *Proizvodi za kosu*: Lift; *Losion*: Wondra; *TV serija*: Putevi; *Osobna higijena*: Scope; *Šamponi*: Heads & Schoulders, Pert, Pril; *Pasta za zube*: Crest, Gleem, Blend a med; *Sapuni*: Camay, Saferuard, Xoast, Ivory, Zest; *Kozmetika*: Old Spice.

Službeni vjesnik biskupija splitske metropolije (Split, Dubrovnik, Hvar, Kotor, Šibenik) god.VI. br.1/1996. (19)

godinama. Osim toga, i HTV-ova „Živa istina" donijela je o tome svoj prilog.

Vaše je iznenađenje zasigurno doseglo vrhunac kad ste čuli vijest, da na Vas uopće nisu „položene ruke" i da je to strašan minus za Vas, tako čestitog katolika, kojem eto, nedostaje tako malo da bi „ispunio sav zakon".

Ako ste trijezno svrstali stvari tamo gdje im je mjesto, onda će one s Vašeg rumenog katoličkog lica izmamiti smješak a u Vašoj će mirnoj nutrini odjeknuti riječi sv. apostola Ivana: „Ljubljeni ne vjerujte svakom duhu, nego provjeravajte duhove jesu li od Boga, jer su mnogi lažni proroci izišli u svijet... Vi ste, dječice, od Boga i pobijedili ste ih jer je moćniji Onaj koji je u vama nego onaj koji je u svijetu.... Oni su od svijeta, zato iz svijeta govore i svijet ih sluša!"(1 *Iv* 4, 1-6).

„IZVAN CRKVE NEMA SPASENJA"

Jesu li nespojivi stav tolerantnosti i zahtjev apsolutnosti: "Izvan Crkve nema spasenja"? O tome piše dr. teol. JOSEF SPINDELBÖCK

UN su 1995. godinu proglasile „godinom tolerancije". Riječ tolerancija je tako širok pojam da ga se ne smije neoprezno upotrebljavati. Stoga se nameće pitanje: u kojoj mjeri pojam i stav tolerancije imaju značenje i opravdanost? Na temelju nominalne definicije (dakle prema tumačenju neke stvari prema njenom imenu) može se strana riječ "tolerancija" (od latinskog "tolerare": podnositi, trpjeti) prevesti i opisati kao "trpeljivost, razumijevanje, otvorenost, poštivanje i respekt".

Što je ispravno shvaćena tolerancija?

U nastavku je potrebno još točnije odrediti pojam tolerancije kao onaj duševni i ćudoredni stav što ga treba imati jedan katolik, koji bez odstupanja čvrsto ostaje pri istini objavljene vjere i koji upravo zbog toga bezuvjetno poštuje i osobno dostojanstvo bližnjega.

Kod ispravno shvaćene tolerancije radi se prije svega o poštivanju dostojanstva drugog čovjeka i njegove tjelesne i duševne neokrnjenosti (integriteta). Riječ je, dakle, o temeljnom preduvjetu svakog zajedničkog života u obitelji, državi i društvu. Stoga se ubojstvo i nasilje, tjelesno kao i duševno, moraju odbaciti i osuditi kao nepravda. O poštivanju dostojanstva osobe također se ogrešuje tko drugoga sablažnjava i time ga navodi na grijeh. Tvrde su Isusove riječi: „Onomu, naprotiv, tko bi sablaznio jednoga od ovih najmanjih što vjeruju u mene bilo bi bolje da mu se o vrat objesi mlinski kamen pa da potone u dubinu morsku."[1]

Tolerancija obuhvaća nadalje i priznanje različitosti bližnjega kao obogaćujući element suživota. Ovdje vrijedi princip uzajamnog nadopunjavanja, socijalne komplementarnosti: tuđinac ne smije biti odbačen zbog svoje različitosti. Gostoljubivost se smatrala osobitom krepošću prvih kršćana, koja im je pribavila društveni ugled i privela mnoge nove članove k vjeri u Isusa: „Gostoljubivost revno njegujte!"[2] Kao kršćani moramo se i danas samokritički zapitati: Kakav je naš stav prema izbjeglima i strancima, kao i tuđincima općenito?

Tolerancija zahtijeva poštivanje drugoga i kada on zastupa druga mišljenja i uvjerenja[3], naročito u pitanjima vjere i svjetonazora. Ovaj respekt tiče se naprosto osobe drugoga i njegove savjesti, koja uvijek ostaje usmjerena k traženju i posjedovanju istine. Samo taj respekt pred njegovim traženjem istine može ga voditi do slobodnog prihvaćanja istine. Prihvaćanje istine ne može biti rezultat nagovaranja i prisile, nego samo strpljivog tumačenja i iskrenog svjedočenja. Istina se probija samom svojom snagom. Jer „istina se ne nameće drugačije nego snagom same istine, koja u isti čas i blago i snažno prožima duh."[4]

Potrebno je dakle odreći se nasilna i nečasna „obraćanja" drugoga na neku religiju ili svjetonazor, odnosno politički sustav. Za pothvate takve vrste kadkad se primjenjuje riječ „prozelitizam". Po sebi je jasno da se to ne tiče katoličke misije, čija se načela temelje na respektu pred Božjim djelovanjem u savjesti svakog čovjeka kojem misija nudi Kristovu istinu na

Stav postmodernizma je dopuštanje različitih, međusobno proturječnih vrijednosnih stavova i također etičko-religioznih životnih modela. Svaki zahtjev obvezatnosti biva odbačen. Nasuprot tome Isus kaže o sebi: "Ja sam put, istina i život. Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni."

slobodno a ne obvezujuće prihvaćanje.[5]

Za miran suživot u državi i društvu u interesu općeg dobra bezuvjetno je potrebna spremnost u zajedničkim brigama. Nedostaju li nastojanja u tom smjeru, već je bačena klica socijalnog razdora, nemirâ pa čak i građanskog rata. A sve se to mora dogoditi bez napuštanja spoznate istine vjere. Time su već dotaknuta pogrešna shvaćanja tolerancije.

Što je lažna tolerancija?

Jedna forma lažne tolerancije može se danas često sresti. To je odricanje od vlastitog uvjerenja, "oponašanje", o čemu jedva da se teoretizira, ali se u praksi često živi. U tom smislu istinita je izreka: "Zlo je zato tako jako jer su dobri velike kukavice." Crkva zapravo ne očekuje nedorasli oblik podložnosti i ropske poslušnosti njenoj vlasti, koju ona obnaša u ime Božje, i njenom nauku. Takva podložnost susreće se kod "ljudi iz mase". Bog uvažava slobodnu i preuzetu poslušnost vjere, jer ta poslušnost pripada ljudskoj osobi kao slici Božjoj: "Više vas ne zovem slugama, jer sluga ne zna što radi njegov gospodar; vas sam nazvao prijateljima jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svojega."[6]

Relativiziranje istine pokazuje se često kao etičko-religiozni indiferentizam: svi iskazi smatraju se "jednako vrijednima". Iz toga nerijetko slijedi "ravnodušnost". Stav postmodernizma je dopuštanje različitih, međusobno proturječnih vrijednosnih stavova i također etičko-religioznih životnih modela. Svaki zahtjev obvezatnosti biva odbačen. Nasuprot tome Isus kaže o sebi: "Ja sam put, istina i život. Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni."[7] Udio na ovom zahtjevu apsolutnosti ima i Crkva koju je osnovao Isus Krist. Stoga doista vrijedi: "Izvan Crkve nema spasenja"![8]

Tko se odrekne priopćavanja spoznate istine drugima, moći će doduše voditi ugodniji život ali neće pronaći puninu života. Jer „ljubav nas Kristova obuzima"[9] i potiče da dar vjere dijelimo s drugima i da svjedočimo za to. Za razliku od religioznih ili političkih fanatika, koji prečesto nedovoljno cijene život drugih i žrtvuju ga za provodjenje subjektivnih ideja, mučenici koje slavi Crkva predaju svoj vlastiti život za istinu vjere.[10]

Pogrešno je također i popuštanje po svaku cijenu, tj. poradi mira, u vidu nekakvog sumnjivog

kompromisa koji nije rezultat zajedničkog traganja za istinom nego odricanje od, ponekad bolnog, ali oslobađajućeg zahtjeva istine a u korist sitnih probitaka. Isus kaže kako nije došao na zemlju da bi "donio mir nego mač."[11] Njegova riječ zove na odluku, "djelotvorna je i oštrija od svakoga

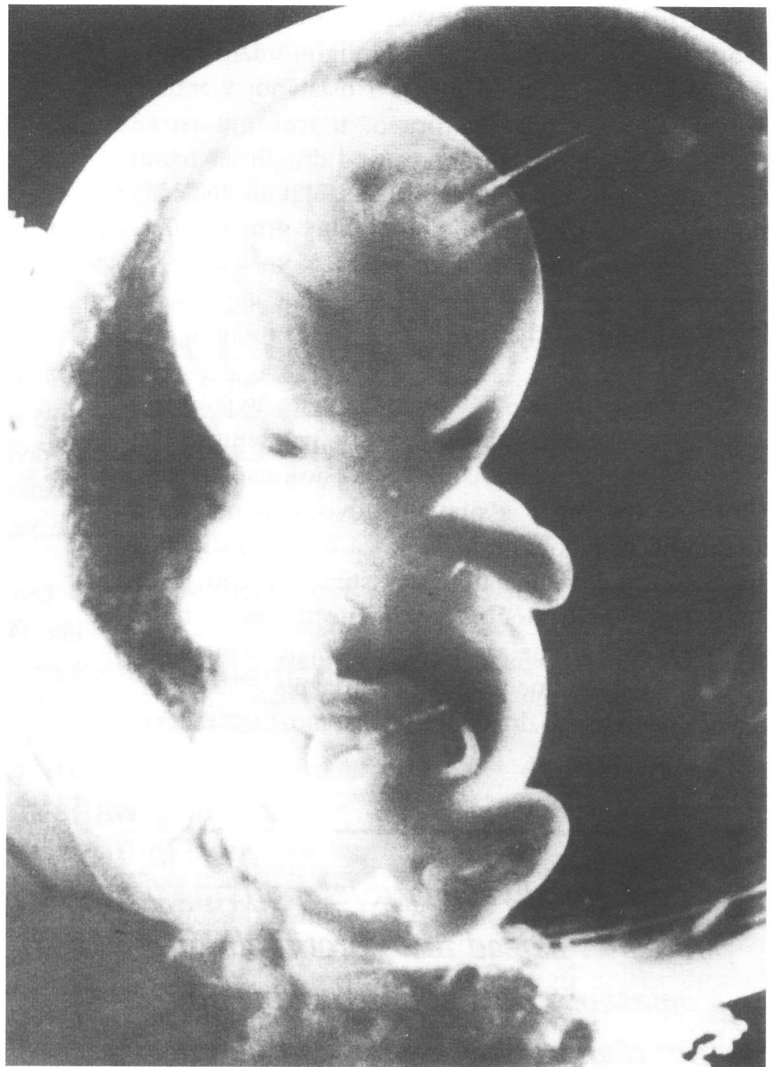
Upravo pastiri Crkve moraju biti budni i spremni na obranu vjernika od opasnostî koje im prijete preko lažnih proroka i naučavanja. Šutnja u takvim okolnostima ne bi imala nikakve veze s ispravno shvaćenom tolerancijom.

dvosjeklog mača."[12] Tako je Otac odredio Isusa za "znak osporavan ... da se raztkriju namisli mnogih srdaca"[13] Upravo pastiri Crkve moraju biti budni i spremni na obranu vjernika od opasnostî koje im prijete preko lažnih proroka i naučavanja. Šutnja u takvim okolnostima ne bi imala nikakve veze s ispravno shvaćenom tolerancijom.[14]

Pogrešno shvaćena tolerancija ne poduzima najzad ništa protiv zbrke i nejasnoće oko pojmova, koje su podržane nekritičnom uporabom masmedija. Primjer za to je zbunjujuća upotreba riječi "prekid trudnoće"

S obzirom na savjest svaki je čovjek dužan u onome što se odnosi na moral i religiju tražiti istinu, i pošto je upozna, prihvatiti je i ostati joj vjeran.

gdje se zapravo radi o ubojstvu nerođenog djeteta u utrobi majke pobačajem ili sredstvima za sprečavanje začeća.

Savjest i sloboda savjesti

Postoji nešto što povezuje sve ljude neovisno o njihovim religioznim i svjetonazorsko-političkim uvjerenjima - savjest, koja je po svojoj biti usmjerena k spoznaji istine. Kada dakle dva čovjeka s različitm stanovištima iskreno traže istinu, uvijek se približavaju jedan drugomu. Poznati engleski obraćenik, kardinal John Henry Newman (+1890.) piše o poslušnosti prema savjesti: "Tako će duhovi koji kreću s različitih ali svakako valjanih polazišta s vremenom konvergirati k jednoj te istoj istini."[15]

Prema nauci papâ i posljednjeg Sabora savjest je najskrovitija jezgra i svetište čovjekovo, gdje je on sam s Bogom, čiji glas odzvanja u njegovoj nutrini. Savjest ga uvijek poziva da ljubi i čini dobro a mrzi i izbjegava zlo.[16] Dakako, to je samo sklonost koju je potrebno razvijati. Stoga je formiranje savjesti ispravnim odgojem i samoodgojem temeljna moralna obveza za svakog čovjeka.

S obzirom na savjest svaki je čovjek dužan u onome što se odnosi na moral i religiju tražiti istinu, i pošto je upozna, prihvatiti je i ostati joj vjeran.[17] Tome odgovara i jedno pravo: u traženju istine čovjek ne smije biti primoravan od drugih jer istinu vjere treba prihvatiti slobodno. Ova ispravno shvaćena sloboda savjesti i vjerska sloboda ima svoj temelj u samom dostojanstvu ljudske osobe.[18]

Dogma i tolerancija

Sigurno je dakle da "dogme, čvrsta uvjerenja i izvjesnost ne vode sami po sebi k netoleranciji."[19] Relativiziranje apsolutne istine vodi često k netoleranciji. Utoliko Papa može s pravom govoriti o opasnosti totalitarne demokracije kada se za načelo socijalnog života postavi većina umjesto istine: "Točno je da povijest poznaje zločine počinjene u ime 'istine'. Ali, ne manja zlodjela i gaženja slobode učinjena su i čine se i dalje u ime 'etičkog relativizma'. Ne donosi li parlamentarna ili društvena većina možda 'tiransku' odluku protiv najslabijeg i najbespomoćnijeg ljudskog stvorenja, kada zaključuje o opravdanosti - pod određenim uvjetima - uništenja nerođenog ljudskog života? Svjetska javnost s pravom reagira na zločine protiv čovječnosti s kojima naše stoljeće ima vrlo žalosna iskustva. Bi li ta nedjela možda prestala biti zločin kada ih ne bi počinjali bezobzirni tirani nego kada bi suglasnošćtu naroda bili proglašeni zakonitima?"[20]

Upravo u pitanju tolerancije obistinuje se Kristova riječ o istini koja oslobađa.[21] Posljednje utemeljenje ispravno shvaćene i življene tolerancije može se naći dakako samo u kršćanskoj ljubavi: "Ljubav bližnjemu zla ne čini. Punina dakle zakona jest ljubav"[22]

"Točno je da povijest poznaje zločine počinjene u ime 'istine'. Ali, ne manja zlodjela i gaženja slobode učinjena su i čine se i dalje u ime 'etičkog relativizma'.

Pogrešno shvaćena tolerancija ne poduzima najzad ništa protiv zbrke i nejasnoće oko pojmova, koje su podržane nekritičnom uporabom masmedija. Primjer za to je zbunjujuća upotreba riječi "prekid trudnoće" gdje se zapravo radi o ubojstvu nerođenog djeteta u utrobi majke pobačajem ili sredstvima za sprečavanje začeća.

Izvor: JOSEF SPINDELBÖCK, *Respekt vor der Würde der Person*, u "Kirche heute" 12 (1995) 10-11.

Preveo: S.Č.

[1] *Mt* 18,6
[2] *Rim* 12,13
[3] Usp. *Katholisher Erwachsenenkatechismus, sv. 2: Leben aus dem Glauben*, Freiburg 1995, br. 454: "Sa stavom tolerancije kršćanin ni u kom slučaju ne izdaje istinu spoznatu u vjeri, ali respektira dostojanstvo osobe drugoga u njegovim uvjerenjima, s kojima se on - kršćanin - s njim ne slaže."
[4] *Dignitatis humanae*, br. 1.
[5] Usp. *Katekizam katoličke Crkve (KKC)*, br. 856.
[6] *Iv* 15,15
[7] *Iv* 14,6
[8] Za ispravno shvaćanje ove izjave usporedi *KKC*, br. 846 i sl. Jer, onima koji Krista i Crkvu ne poznaju ili ne prihvate, ali ne svojom krivicom, ne odriče se mogućnost spasenja
[9] 2 *Kor* 5,14
[10] Usp. *Veritatis Splendor*, br. 90-94.
[11] *Mt* 10,34
[12] *Hebr* 4,12
[13] *Lk* 2, 34-35
[14] Usp. *Ez* 33,1-9, *Ez* 34, *Iv* 10,1-18
[15] JOHN HENRY NEWMAN, *Über die Entwicklung der Glaubenslehre*, izabrana djela, sv. 8, Mainz 1969, s. 312.
[16] Usp. *KKC*, br. 1776.
[17] Usp. *Dignitatis humanae*, br. 1.
[18] Usp. *Dignitatis humanae*, br. 2.
[19] ANDREAS LAUN, *Die Gewissensfreiheit nach dem 2. Vatikanischen Konzil*, u "Fragen der Moraltheologie heute", Wien 1992, s. 174.
[20] *Evangelium vitae*, br. 70.
[21] Usp. *Iv* 8,32
[22] *Rim* 13,10; Usp. 1 *Kor* 13 (*Hvalospjev ljubavi*)

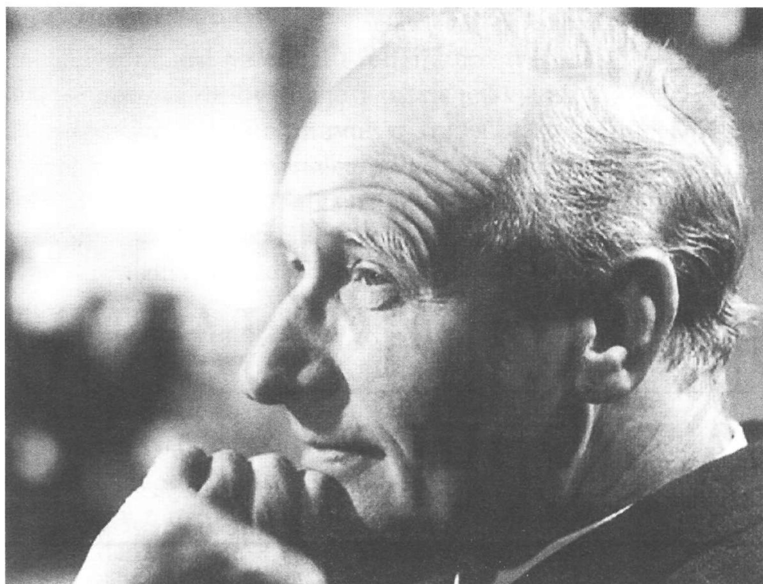
KREPOST VJERE U FILOZOFSKOM PROMIŠLJANJU JOSEFA PIEPERA

U tekstu koji slijedi donosimo prikaz filozofskih promišljanja Josefa Piepera o vjeri što ga je priredio MARKO TROGRLIĆ

O mogućnosti vjere

Među temeljnim formama kojima se služimo pri zauzimanju nekog stava kao što su npr. sumnja, mišljenje ili znanje, a s obzirom na stupanj uvida kojeg imamo u neko stanje stvari, vjeri pripada specifično mjesto. Onaj, naime, koji vjeruje uopće ne poznaje neko stanje stvari, iako ga drži stvarnim i istinitim. I baš tu leži, kako teoretska teškoća, kako pojasniti strukturu čina vjere, tako i praktična, kako provesti akt vjere kao nešto smisleno i što se intelektualno može opravdati. Sv. Augustin sažeto je izrekao to neposjedovanje uvida u stanje stvari: formalni premet vjere jest ono što nam ne leži pred očima, ono, dakle, što je odsutno od naših osjetila Ono što je pod osjetilima, to se pozna, to nije potrebno vjerovati. Vjera se, kaže sv. Toma Akvinski, nikako ne može odnositi na nešto što se vidi, i, ono što se može dokazati ne pripada vjeri. No, to što predmet čina vjere nije nešto što bi se moglo doseći neposrednim uvidom ili pak racionalnim sudom, ne znači da je iz čina vjere jednostavno isključena svaka spoznaja vlastita onomu koji vjeruje. Nipošto! Jer, kaže sv. Augustin, bez prethodnog znanja nema vjere i nema rečenice, tvrdi sv. Toma, uz koju bi čovjek mogao pristati ako ju prije toga ne bi na neki način razumio. I veliki mislilac Blaise Pascal tvrdi da vjera dobro kaže ono što osjetila ne kažu, ali ne suprotno od onoga što osjetila vide. Vjera je iznad, a ne protiv osjetila. Naravno, ne može se govoriti o vjeri onda kada se stanje stvari, o kojem se govori, može ispitati. Ali onaj koji vjeruje, mora imati minimum znanja o onome u što vjeruje. S druge, pak, strane i poruka koja teži tome da je ljudi prihvate i da joj vjeruju mora biti izražena onoliko „ljudski", koliko je potrebno, da bi oni sami od sebe bili sposobni pojmiti o čemu ona govori.

Vjera, pojmljena ne strogo teološki, nego „vjera uopće", pojmljena u njenom najširem, ali ipak odmjerenom značenju, samom svojom prirodom nužno uključuje pristanak onoga koji vjeruje, pristanak koji je neograničen i bez pridržaja.Vjerovati uvijek znači *nekomu nešto* vjerovati. Tako onaj koji u strogom smislu riječi vjeruje, akceptira, na osnovu svjedočanstva nekoga drugog, neko stanje stvari kao stvarno i istinito. Kršćanski pojam vjere uključuje ta oba elementa, ono *nekomu* i ono *nešto*, ono *predmetno* i ono *osobno*. No, povezanost ovih dvaju elemenata ne smije se shvatiti u smislu kao da bi oni „stajali" jedno pored drugoga, najprije vjerujem *nešto,* pa onda vjerujem i *nekom*. Jer doista, vjerovati znači držati nešto stvarnim i istinitim na osnovi svjedočanstva nekog drugog, vjerovati nešto jer vjerujem nekom. Ako nije tako, onda se tu radi o nečem drugom, a ne o vjeri u pravom smislu riječi. No, vjerovati u nekoga u strogom smislu, dosljedno: bez ograničenja i pridržaja akceptirati nešto kao istinu samo iz razloga jer *on* to kaže, sa svim posljedicama takvog postupka, kao način odnosa među odraslim ljudima, ne smije se događati niti smije biti poticano, jer doista, nema odraslog čovjeka

Josef Pieper

Josef Pieper se rodio 4. svibnja 1904. u mjestu Elte u blizini Münstera, Njemačka. Na Sveučilištu u Berlinu i Münsteru studirao je filozofiju, pravo i sociologiju. Nakon završenog studija četiri godine je bio asistent na jednom znanstveno-istraživačkom institutu za sociologiju. Zatim je više od jednog desetljeća djelovao kao slobodni pisac. Kao redovni profesor predavao je filozofsku antropologiju na Sveučilištu u Münsteru. Doktorirao je filozofiju a više puta su mu dodjeljivani počasni doktorati. Tako su mu 1964. na Sveučilištu u Münchenu i 1974. na Sveučilištu u Münsteru dodijeljeni počasni doktorati iz teologije. Nosilac je „Aquinas-Medal“ koju mu je 1968. dodijelio kongres filozofa u New Orleans (SAD). U SAD više je puta djelovao kao gost-profesor na raznim Sveučilištima. Član je više Akademija znanosti (Rheinsch - Westfalische Akademie der Wissenschaften, Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung (Darmstadt), Pontificia Accademia Romana di S. Tommaso D'Aquino itd.). Djela su mu prevedena na više od petnaest jezika i dosegla su ukupnu nakladu od više od jednog milijuna primjeraka.

Vjera se, kaže sv. Toma Akvinski, nikako ne može odnositi na nešto što se vidi, i, ono što se može dokazati ne pripada vjeri. No, to što predmet čina vjere nije nešto što bi se moglo doseći neposrednim uvidom ili pak racionalnim sudom, ne znači da je iz čina vjere jednostavno isključena svaka spoznaja vlastita onomu koji vjeruje. Nipošto! Jer, kaže sv. Augustin, bez prethodnog znanja nema vjere i nema rečenice, tvrdi sv. Toma, uz koju bi čovjek mogao pristati ako ju prije toga ne bi na neki način razumio.

koji bi po naravi stvari drugom čovjeku bio toliko podložan ili nadređen, tako da bi prvi stajao nasuprot drugome kao jednostavno važeći autoritet. Gdje se takvo što događa ili potiče, nužno se događa nešto što se protivi naravi ljudskog duha i što je u raskoraku s ograničenošću i s dostojanstvom samoga čovjeka. Stoga je nužno da mora postojati netko tko stoji iznad odraslog čovjeka neusporedivo više, nego što bi ovaj stajao iznad neodraslog i da je taj netko govorio na čovjeku prihvatljiv način.

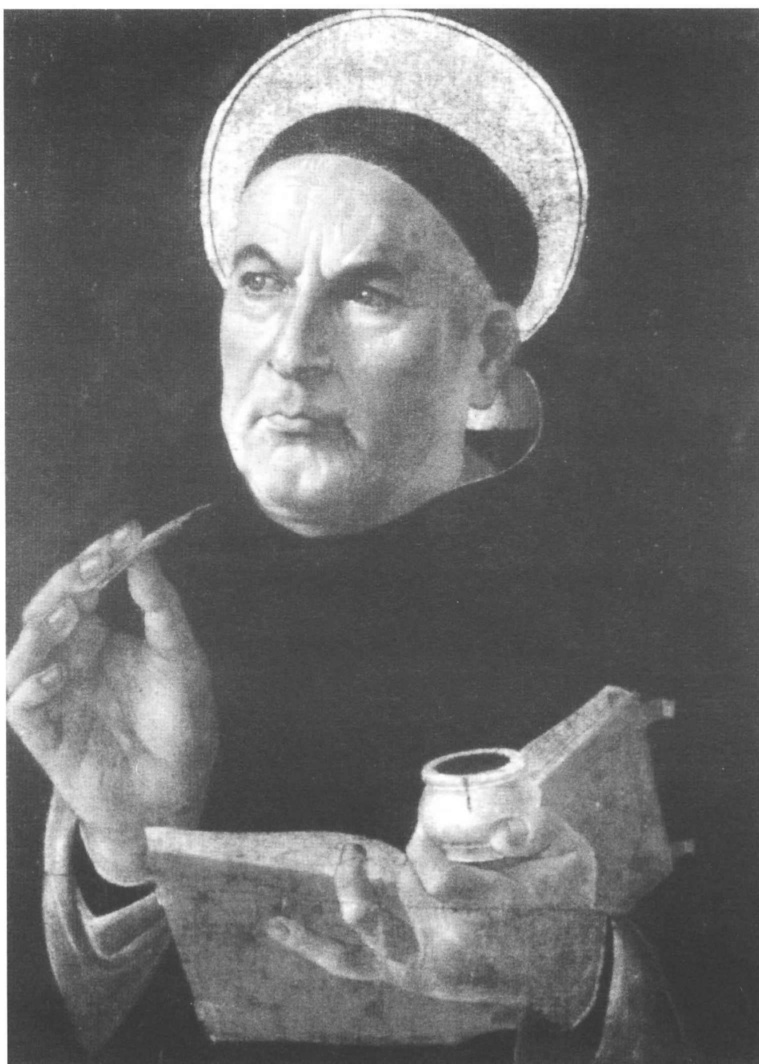
O predmetu vjere

Vjera počiva na odluci slobodne volje. No, što je to što onaj koji vjeruje želi time što vjeruje? Prvo što nam se nameće pri odgovoru na ovo pitanje bilo bi da taj želi istinu onoga u što se vjeruje. Istina kazuje ono što jest, ali na istinu reagira spoznaja, a ne volja. Volju pokreće ono što je dobro, odnosno uvjerenje onoga koji vjeruje da bi bilo dobro, na osnovi izjave nekoga drugoga, neko stanje stvari držati istinitim i stvarnim. Dakle, ne vjerujem zato što vidim, uviđam ili zaključujem da je nešto istinito, nego zato što želim nešto što je dobro.

Ali što je to dobro prema kojemu je usmjerena težnja i želja onoga koji vjeruje? To je sam akt vjere onog koji vjeruje, reći će jedni; vjerujem jer želim vjerovati. Drugi će opet kazati: to je ono što želim vjerovati; tako na primjer, vjerujem u vječni život jer želim da postoji. No, čovjekov čin vjere jest nešto što se uopće ne bi moglo očekivati, osim ako je stanje stvari koje mu se „nudi“ takvo da ga se osobno

veoma tiče, te tako postaje predmetom njegove nade, čežnje i ljubavi, a onda i svrhom njegova htijenja. Stoga bi bilo nemoguće da bi samo htijenje kao takvo uzrokavalo pristanak vjere na sebe samo. Prema tome, jedini mogući

Pa kad onaj koji vjeruje akceptira kao istinito ono što svjedok kaže, baš zato jer on to kaže, onda se između onoga koji vjeruje i onoga koji svjedoči ostvaruje jedno zajedništvo, na koje se kao na dobro usmjeruje volja onoga koji vjeruje. To je zajedništvo, zajedništvo ljubavi, duhovno sjedinjenje i udioništvo na spoznaji onoga koji svjedoči.

Sv. Toma Akvinski

odgovor na gornje pitanje glasi: To dobro jest Osoba koja je svjedok i jamac i koju onaj koji vjeruje potvrđuje, ljubi i želi, time što na osnovu njegove riječi drži stvarnim i istinitim ono što on kaže. To okretanje onoga koji vjeruje k svjedoku, upravo je element volje u činu vjere. Taj element volje nije nešto što bi bilo tek čisto odlučivanje, kao da se npr. odlučuje o tome nešto napraviti ili ne napraviti, nešto ostvariti što još nije stvarnost i što bi tim ostvarenjem postalo stvarnost. Protivno tome, u tom elementu, u tom aktu volje, događa se da se želi, potvrđuje i ljubi ono što već jest, što je stvarno. Pa kad onaj koji vjeruje akceptira kao istinito ono što svjedok kaže, baš zato jer on to kaže, onda se između onoga koji vjeruje i onoga koji svjedoči ostvaruje jedno zajedništvo, na koje se kao na dobro usmjeruje volja onoga koji vjeruje.To je zajedništvo zajedništvo ljubavi, duhovno sjedinjenje i udioništvo na spoznaji onoga koji svjedoči.

Pokloniti nekome vjeru znači potvrditi s povjerenjem osobu partnera i svjedoka; znači pristati uz ono što on kaže, jer on to kaže, znači vidjeti očima partnera ono što je on neposredno vidio, a što ja svojim očima nikada ne bi bio u stanju vidjeti. Jer, ako je svakome sve poznato onda nema više nečega u što bi se moglo vjerovati. Onda nema nekog koji sluša, svi sve znaju; svatko je „znalac“, a nitko „slušalac“. Sv. Toma Akvinski kaže: *ceteribus paribus visio est certior auditu* pod istim uvjetima gledanje je više nego slušanje; pa ako se bira između znanja o nečemu koje počiva na nekom čuti i znanja koje počiva na nekom vidjeti, uvijek se radije bira znanje koje počiva na nekome vidjeti. Naravno, pod prepostavkom jednakih uvjeta. A ako uvjeti nisu

Sv. Augustin

jedno određeno znanje. On bi npr. morao poznavati vjerodostojnost svjedoka, smisao njegova svjedočanstva, itd. Ali, pretpostavke za vjeru nisu dio onoga u što vjeruje onaj koji vjeruje; one su mnogo više dio onoga što on zna ili bi morao moći znati. Onaj koji vjeruje ostvaruje doduše jedan čin oslanjanja na nekog drugog i taj je čin po sebi slobodan i odlučujući u aktu vjere. No, da bi bio smisaon, on mora počivati na znanju kojeg čovjek može steći na prirodan način, odnosno na jednoj spoznaji koja

Nitko tko vjeruje ne mora vjerovati. Na to ga ne može prisiliti niti poznavanje vjerodostojnosti svjedoka niti stanje stvari o kojem mu ovaj svjedoči, jer je ono skriveno onomu koji vjeruje. I jer je to tako, uvijek je vjera u određenoj mjeri nerazjašnjiv fenomen i uvijek je onaj koji vjeruje, time što vjeruje, slobodan

jednaki? Ako se radi o tome da se stekne znanje o nekom stanju stvari na osnovi osobnog uvida, ili pak, s druge strane, da se stekne znanje na osnovi nekog čuti, ali uz uvjet da onaj od kojeg nešto slušajući saznajem može mnogo više shvatiti, nego što bih, sam gledajući, vidio, onda se doista može ustvrditi da je slušanje više nego gledanje. Ovo vrijedi ne samo za vjeru u teološkom smislu nego za svaku vjeru, za „vjeru uopće".

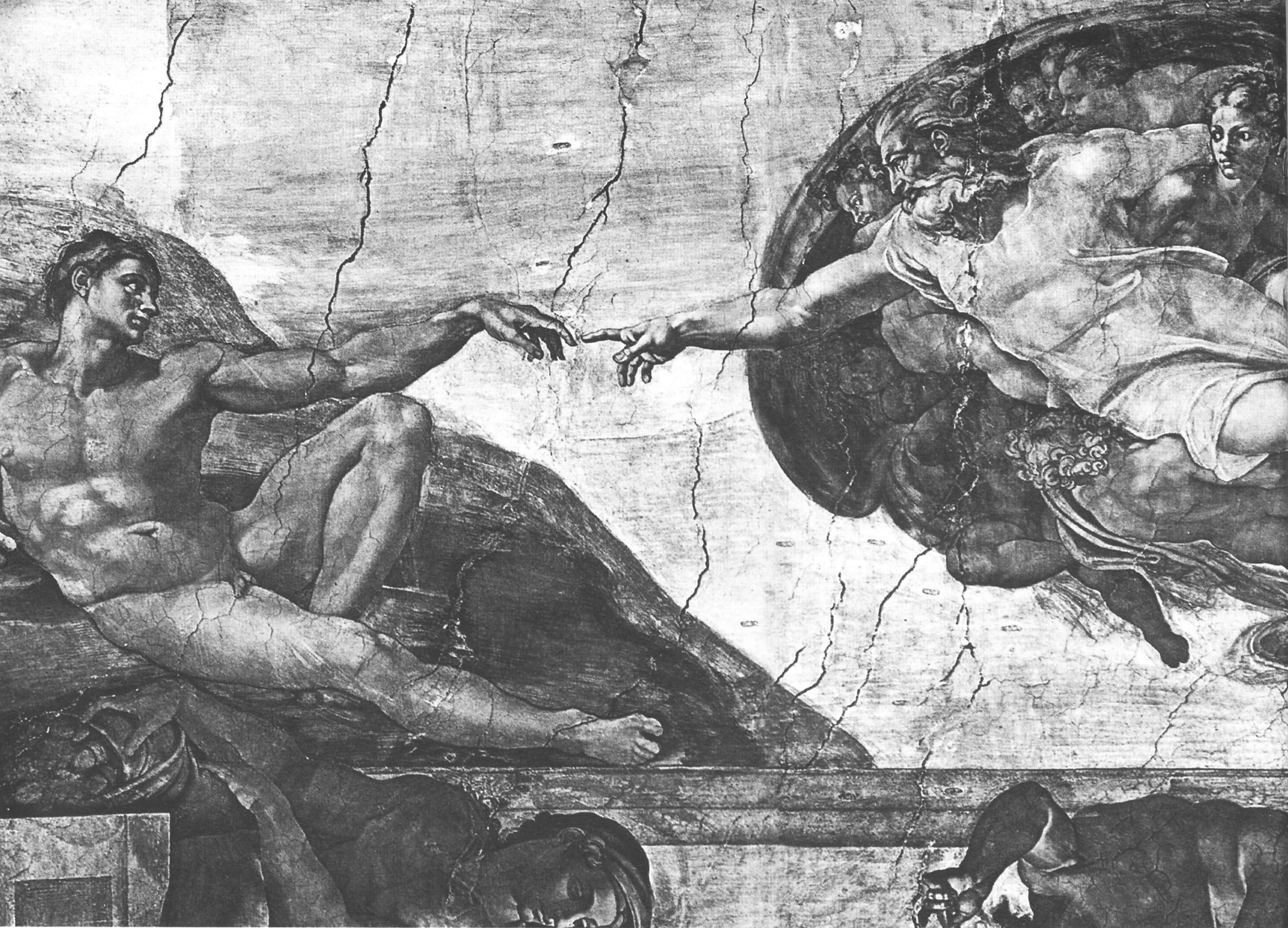
Od onoga koji svjedoči s pravom se očekuje da je on *onaj koji zna,* a ne *onaj koji vjeruje.* On dakle, mora znati ono što onaj koji vjeruje akceptira kao istinu. No, od onoga koji vjeruje također se očekuje nije „vjerujućeg", nego „naravnog" tipa. U tom smislu stari su tvrdili: „*cognitio fidei praesupponit cognitionem naturalem*". Ta „*cognitio naturalis*" ne mora biti prvenstveno spoznaja racionalnog zaključivanja. Radi se o spoznaji koja se odvija pod onim uvjetima pod kojim se odvija spoznaja osobe. Svatko će moći potvrditi da se spoznaja jedne osobe razlikuje od spoznaje kakva se npr. događa pri utvrđivanju nekih prirodnih činjenica mjerenjem. Ona je, rekli bismo, „intuitivnog" karaktera, i tu provjerljivost i dokazivanje imaju malo toga reći. No, tu nije riječ o pukoj impresiji, nego zaista, o spoznaji.

O činu vjere

Nitko tko vjeruje ne mora vjerovati. Na to ga ne može prisiliti niti poznavanje vjerodostojnosti svjedoka niti stanje stvari o kojem mu ovaj svjedoči, jer je ono skriveno onomu koji vjeruje. I jer je to tako, uvijek je vjera u određenoj mjeri nerazjašnjiv fenomen i uvijek je onaj koji vjeruje, time što vjeruje, slobodan. Onaj, dakle, koji vjeruje mogao bi izabrati i drugačije: on bi mogao i nevjerovati. On nema sigurnosti koja bi se temeljila na evidenciji u stanje stvari, kojemu bi sa strane subjekta odgovarala jasna spoznaja tog istog stanja stvari. Jer, što drugo znači vjera nego: stanje stvari koje nije vidljivo ipak akceptirati kao istinito i stvarno. Tako onaj koji vjeruje ima sigurnost, ali i nesigurnost, tu je prisutan, kako reče sv. Toma Akvinski, *aliquid perfectionis et aliquid imperfectionis*, element savršenosti i element nesavršenosti. Element savršenosti leži u čvrstoći pristanka onog koji vjeruje, a element nesavršenosti u činjenici da u vjeri nema direktnog gledanja, pa je posljedica toga uvijek jedan *cogitatio*, jedno nemirno promišljanje. *Cum assensione cogitare*, to je ono što je sv. Toma izričito označio kao iscrpnuo oznaku strukture čina vjere: to je ona prisutnost mira i nemira, ono istražujuće istraživanje, ona razmišljajuća težnja za nečim još nenađenim, ona povezanost konačnog pristanka i još uvijek preostalog *cogitatio*. To je ono što karakterizira onog koji vjeruje. On nema neposrednog uvida u stanje stvari; onaj koji ga ima nalazi se u stanju gledanja, a ne vjerovanja. Njegova je žeđ ugašena. Dok onaj koji vjeruje, još uvijek žeđa! U njemu je napetost koja se rađa između njegovog pristanka i još uvijek nazočnog *cogitatio* i oboje su u tom njegovom činu vjere jednakopravni, istovremeni i istomoćni. Tu pokret duha još nije umiren; mnogo je više u njemu istražujuće promišljanje onoga što vjeruje, iako sa punom čvrstoćom pristaje uz ono što vjeruje. Stoga je u činu vjere moguća sumnja, jer moć spoznaje onoga koji vjeruje nije zadovoljena; duh koji vjeruje kreće se, ne na domaćem, nego na stranom terenu Ali ta sumnja i onaj *cogitatio* nisu isto: sumnja ograničava bespridržajnost pristanka, a *cogitatio* se, kao neuklonjiv pratilac čina vjere, rađa iz uvjerenja o istini onoga što se vjeruje tek pod uvjetom da je pristanak vjere bezuvjetan i bez ograničenja; spoznaja vjere ne umiruje težnju, nego ju još više ražaruje. No, taj *cogitatio* ni najmanje ne dira, niti ograničava čvrstoću pristanka onog koji vjeruje na istinu onog što se vjeruje. Tu se ne misli samo na čvrstoću koja

Giottova alegorijska predodžba vjere, (lat. fides) koju je naslikao u kapeli Scrovegni u Padovi (1303 -1310). ***Fides*** *drži u lijevoj ruci svitak sa tekstom* ***Vjerovanja****, na glavi joj je mitra, simbol biskupske pastirske službe, a u desnoj ruci joj je štap s križem kojim razbija lik idola.*

Michelangelo, Stvaranje Adama, Vatikan, Sikstinska kapela

bi se odnosila samo na nepogrešivost aktom volje donešene odluke, nego također i na mirnu sigurnost pogleda na onu realnost, koja se doduše krije, ali i pokazuje u izjavi onog koji svjedoči. Doista, čin vjere smjera na realnost, a ne na neku vijest ili poruku. On se ne zaustavlja kod nečega što je rečeno, nego kod nečega, što jest. Onaj koji vjeruje postaje dionikom te posvjedočene mu stvarnosti onoliko koliko je, identificirajući se s onim koji ju svjedoči, gledajući njegovim očima i s njegovog stajališta, sposoban da ju zamijeti, a njegova sigurnost seže onoliko koliko i uvid i pouzdanost onoga koji svjedoči, a na koga se oslanja onaj koji vjeruje, time što vjeruje. Pa zar je onda neispravno govoriti o vjeri kao o „spoznaji“, „uvidu“, „znanju“, o „svjetlu vjere“, o sigurnosti u vjeri koja beskonačno nadilazi svaku sigurnost koja proističe iz ljudskog znanja ili uvida, kad uvid i istinitost onoga koji svjedoči i kojemu vjerujemo beskonačno nadilazi svaku ljudsku mjeru? U tom smislu doista možemo kazati da je vjera sigurnija od svakog ljudskog uvida koji se može zamisliti ne ukoliko je vjera, nego ukoliko se s pravom poziva na Božji govor.

„Vjera uopće“ i vjera Objave

Kad se govori o vjeri, ili o čovjeku koji vjeruje, onda se misli isključivo na religiozno značenje ovog pojma. Kriva je predodžba da se do religioznog pojma vjere dolazi tako da se učini još jedan korak naprijed od onoga što bi se moglo nazvati „vjerom uopće“ (npr. vjera u međuljudskim odnosima) koračajući po već uhodanom putu. Ako je vjera u međuljudskim odnosima (npr. nekome povjerovati, pokloniti mu svoju vjeru itd.) nešto samo po sebi razumljivo i bez čega se ne može, ne znači da je time i „religiozna vjera“ dokazana kao nešto što je smisleno i nužno. Baš suprotno, čini se kao da čovjek teži k tome da je uopće ne dokazuje. Ovdje se ne radi o tome da se napravi tek jedan daljni korak na već uhodanom putu, već se radi o tome da se učini jedan skok. Teškoća koju ovdje treba prebroditi, sastoji se u tome da se shvati zašto čovjek ne može ostati pri onome što mu je na prirodan način dostupno, zašto su mu potrebne informacije koje on sam, niti je u stanju pronaći, niti je u stanju provjeriti njihovu istinitost? „Gdje znanje zadovoljava, ne trebamo

vjeru", glasi često ponavljana rečenica. No, tko je onaj koji može kazati po čemu ćemo znati gdje znanje zadovoljava, a gdje ne, te ako zadovoljava zašto zadovoljava? Taj bi, također, trebao temeljito obrazložiti svoje shvaćanje smislenog ljudskog života, a to znači života koji je primjeren kako istinskoj biti čovjeka samog tako i njegovoj stvarnoj situaciji u svijetu. Uvijek je, doduše, ono što se vjeruje za onoga koji vjeruje neprovjerljivo ali posebnost religiozne vjere Objave jest u tome da ova neprovjerljivost ima razlog kako u naravi vijesti tako i u naravi primaoca, te je dakle neuklonjiva.Tako npr. čovjek, ma koliko bio genijalan ili svet, nikada ne može kritički usporediti poruku da je Bog postao čovjekom kako bi nam omogućio participaciju na

Mi, naime, u činu vjere primarno imamo posla sa nekim a ne sa nečim. Taj* netko *je ono glavno. Bez* njega *uopće ne bismo mogli vjerovati u neko stanje stvari o kojemu nam* on *svjedoči. A ono što čini bitnu razliku između religiozne vjere i svake druge vjere jest da taj netko na čije svjedočanstvo onaj koji u religioznom smislu vjeruje akceptira nešto kao istinito i stvarno, jest Bog sam.

Božjem životu, s onom realnošću o kojoj nam ona govori. Tom smo porukom, ne samo pozvani da akceptiramo kao istinit i stvaran onaj sadržaj koji se ne da ni na kakav način provjeriti, nego smo povrh toga upućeni na jednog svjedoka, koji nas s jedne strane direktno nikada ne susreće kao što nas to inače susreće jedan ljudski partner, ali koji, s druge strane, od nas zahtijeva apsolutni i bezuvjetni pristanak, kakvog nismo spremni dati ni u jednom drugom slučaju.

Već je prije rečeno da se ono odlučujuće u vjeri nikako ne nalazi u sadržaju onoga što se vjeruje. Mi, naime, u činu vjere primarno imamo posla sa *nekim* a ne sa *nečim*. Taj *netko* je ono glavno. Bez *njega* uopće ne bismo mogli vjerovati u neko stanje stvari o kojemu nam *on* svjedoči. A ono što čini bitnu razliku između religiozne vjere i svake druge vjere jest da taj netko na čije svjedočanstvo onaj koji u religioznom smislu vjeruje akceptira nešto kao istinito i stvarno, jest Bog sam. Jasno je da je za onoga koji Boga drži za neosobno i za govor nesposobno biće i Objava nezamisliva. Bog kao nešto neosobno, nešto subjektivno, neka energija itd., sve je to lijepo i dobro, može se podnijeti, pače, bilo bi poželjno, kažu neki. Ali živi Bog, Bog osoba, Bog kralj, zaručnik, to je već nešto drugo. To je onda jedna vrsta rubikona: jedan ga prijeđe, a drugi ne! Ako je Bog *Netko*, a ne nešto, ako je osobno biće koje je sposobno govoriti, onda je pitanje mogućnosti Objave potpuno jasno! A čovjek je, sa svoje strane, biće po svojoj naravi otvoreno za taj govor Božji! Otvoreno za svu stvarnost koju spoznajući prima na temelju ontološke istine upisane u sve stvari, na temelju njihovog logos-karaktera, kojega one posjeduju snagom njihovog podrijetla iz samog stvoriteljskog Božjeg Logosa. Ali, čovjek ne posjeduje samo takvu vrstu otvorenosti. Ljudski duh je isto tako po svojoj naravi otvoren i za onaj, u stvarnosti svijeta već izrečeni govor Božji, kojeg se u strogom smislu riječi naziva Objavom. Ta mu otvorenost ne pripada na temelju njegove duhovnosti, nego na temelju njegove stvorenosti: biti stvorenje, kreatura, znači biti u neprekidnoj vezi sa Stvoriteljem, Kreatorom, s onim stvoriteljskim božanskim Izvorom; znači biti neprestano obradiv i nikada do kraja obrađen, poput gline u „lončarevim rukama", uvijek otvoren za novi zahvat pa bio on u obliku onog darivanja života što ga teologija naziva „milost", ili pak u obliku Objave.

Ova otvorenost sama po sebi nije nešto „nadnaravno", ona je sastojnica čovjekova duha iz onog istog razloga iz kojeg je duša *naturaliter gratiae capax*, po naravi sposobna primiti milost, sposobna za nadnaravni, novi život u milosti; pa je, dosljedno tome, i vjera Objave u određenom smislu nešto prirodno, a ne neprirodno. U tom smislu ne samo da je od čovjeka za očekivati da vjeruje; nego ne vjerovati, ako je Bog doista progovorio na čovjeku razumljiv način, bilo bi upravo protiv ljudske naravi. Tako doista možemo zaključiti: nevjera se protivi onome što čovjek po prirodi jest. Čovjeku je, naravno, prepušteno, u slobodi ovu otvorenost ostvariti ili ne ostvariti, no tzv. „kritička autonomija" razuma je neodrživa, jer ako se čovjeku pred očima pojavi vijest ili naputak, koji ozbiljno zahtijeva da ju se prizna za riječ Božju, tada on ne može htjeti ostati „najprije nautralan". On tu više nije u situaciji

jednakopravnog, neovisnog partnera kojem je slobodno za nju se zanimati ili ne. Ustrajati u takvom držanju značilo bi, kako reče kardinal J. H. Newman, ustrajati u zabludi da se čovjek bez ljubavi može približiti istini.

Uzaludno je uvjeravati nekoga o činjenici Božje Objave, ako taj na temelju svoje slike o Bogu i čovjeku poriče takvu mogućnost. No, i za onoga koji takvu mogućnost dopušta, postavlja se pitanje u kojem bi se obliku takav čin mogao dogoditi? Ono najunutrašnije u događaju Objave jest božanski akt priopćenja, i on ostaje nedosežan svakoj ljudskoj spoznaji i zornoj predodžbi. Ali priopćenje ispunja svoju svrhu, ne tek time što je izrečeno, nego kad je čuto i prihvaćeno od onoga kome je namijenjeno.

Biti stvorenje, kreatura, znači biti u neprekidnoj vezi sa Stvoriteljem, Kreatorom, s onim stvoriteljskim božanskim Izvorom; znači biti neprestano obradiv i nikada do kraja obrađen, poput gline u „lončarevim rukama“, uvijek otvoren za novi zahvat pa bio on u obliku onog darivanja života što ga teologija naziva „milost“, ili pak u obliku Objave.

A svjetlo u čijem se priopćenju sastoji bit Objave namijenjeno je čovjeku. Pod pojmom čovjek ovdje se podrazumijevaju svi ljudi. Dakle, ako se govori o svima, o mnogima, onda se naravno može govoriti o većoj ili manjoj blizini izvoru. Ona se ne mora primarno i isključivo mjeriti stupnjem moći intelektualnog shvaćanja. Ovdje se može opravdano govoriti o onome što su stari nazivali *fides implicita*: po njoj može i onaj najjednostavniji i najudaljeniji i tek donekle poučeni, snagom vjerničke povezanosti sa onim koji posjeduje znanje iz prve ruke, i to ne samo sa prvim primaocem božanskog govora nego i sa samim njegovim autorom, imati udjela na objavljenoj istini. Može se također postaviti pitanje: je li ono što postavlja ozbiljan zahtjev da se prizna za Objavu, doista božanskog porijekla? Pri odgovoru na ovo pitanje može se služiti različitim argumentima, počevši od onih klasičnih (npr. autentičnost biblijskih izvještaja, Crkva kao povijesni fenomen itd.). No, njihovo navođenje ne vodi ničemu ako mu ne prethodi promišljanje metafizičke situacije čovjeka kao stvorenja. Također se, s druge strane, ne radi o činjenicama kojima se bavi prirodoslovlje, nego o osvjetljenju temeljnog i specifičnog stanja stvari egzistencije, pa se stoga sa strane onoga koji spoznaje traži duboka nepristranost, otvorenost i pozornost. Tu treba odmah kazati da ova pitanja ne mogu dobiti odgovor na temelju spoznajnih snaga izoliranog pojedinca. Ovim argumentima stoje, rame uz rame, argumenti osobnog uvjerenja, koji za svakog pojedinog čovjeka mogu imati različitu težinu. Naravno, tu postoje kao primjeri i poticaji reprezentativne figure poput sv. Augustina, Blaise Pascala, J. H. kardinala Newmana od kojih je svaki imao svoj specifični put.

Je li za čovjeka dobro vjerovati?

I, na kraju, postavlja se pitanje: je li za čovjeka dobro da vjeruje? Bi li bitna šansa njegove egzistencije bila prokockana, ako ne bi vjerovao? U odnosu čovjeka prema čovjeku ta bi uistinu ljudska mogućnost da netko, slušajući, ima udjela na posjedu stvarnosti nekog drugog, koja mu se u priopćenju nudi, bila prokockana i nastala bi smrtna šutnja koja bi ljudski suživot pretvorila u stepu. Ali ova, ne tako irealna predodžba, upućuje na to da ne bi bilo smisleno vjerovati ljudskom partneru pod svaku cijenu. „Dobro“ je, sigurno ne pod svaku cijenu, nego samo ako njegov govor onomu koji vjeruje doista otvara jedan novi dio stvarnosti, koji bi mu inače ostao nedostupnim. Što se tiče religiozne vjere, tu je, čini se, stanje jasno i nije potrebno obrazlagati koliko je smisleno i dobro vjerujući „povezati se sa znanjem Božjim“. No, to „koliko je smisleno i dobro“ postaje jasnim tek kad se promotri sadržaj onoga u što se vjeruje. Bitan dio one stvarnosti stanja stvari koju je sam Bog objavio, sačinjava vijest da je čovjeku namijenjeno i ponuđeno sudioništvo na božanskom životu. To dovoljno govori o tome koliko je za čovjek smisleno i dobro vjerovati!

Ako je Bog doista progovorio, tada nije samo dobro vjerovati; mnogo više ostvaruje se u vjeri ono u čemu se sadrži čovjekovo dobro i savršenstvo: otvarajući se u slušajućem povjerenju Istini, on dobiva udio ne samo na znanju božanskog Svjedoka nego na samom Njegovom životu. ■

PRAVO NA VJERSKU POUKU U ŠKOLI

O pravu na vjersku pouku u školi, o kulturno - povijesnoj, prosvjetnoj, etičko - moralnoj, te teološko - znanstvenoj dimenziji vjere, saznat ćete više iz teksta kojeg je priredio KARLO DUČIĆ

Treba kazati na početku da vjerska pouka u školi ne ovisi o konfesionalitetu države. Na državu ne spada odlučivati o određenju svojih građana glede stjecanja znanja o posljednjem i ukupnom smislu ljudskog života. U Ustavima najvećeg broja država svijeta sadržano je pravo roditelja da njihova djeca dobivaju u školi vjersku pouku. To je pravo sadržano također i u Ustavu Republike Hrvatske.

Ove ustavne odredbe odgovaraju demokratskom i pluralističkom društvu, čiji odgojni sustav treba odgovarati uzultantnom sustavu uvjerenja građana javno izraženim i slobodno usvojenim. Svaki odgojni sustav odgovara sustavu vrijednosti društva kojem pripada. Ove vrijednosti u jednom demokratskom društvu ne mogu biti nametnute. Odgojne institucije moraju biti u službi ovih vrijednosti. Zbog toga, ako je za određeni broj roditelja ili učenika vjerski sadržaj povijesna realnost, istinska i osobna vrijednost s ključnim značenjem za vlastitu egzistenciju i za stjecanje punog razvitka ljudske osobe, ne može im se uskratiti, ako traže, pravo na odgoj koji potencira ovu dimenziju.

Unutarnja logika ovog prava zahtijeva konfesionalnu vjersku pouku što za katolike znači katoličku vjersku pouku, čija vjerodostojnost glede sadržaja, ciljeva i pedagogije mora biti zagarantirana od strane Katoličke Crkve.

Ne može se nametnuti, kao obvezna, konfesionalna vjerska pouka učenicima koji sami ili njihovi roditelji ne zahtijevaju ili odbijaju takav odgoj. Ali zbog istog motiva mora se omogućiti onim učenicima koji ga traže bili oni vjernici ili nevjernici. Radi se o temeljnom pravu učenika, iz kojeg proizlazi pravo roditelja zahtijevati da se omogući ili ne vjerska formacija u školi.

Pravo na vjersku slobodu uistinu je zagarantirano ako odgojno-obrazovni centri omoguće vjersku pouku onima koji je žele. Unutarnja logika ovog prava zahtijeva konfesionalnu vjersku pouku što za katolike znači katoličku vjersku pouku, čija vjerodostojnost glede sadržaja, ciljeva i pedagogije mora biti zagarantirana od strane Katoličke Crkve.

Vjerska pouka je s punim pravom, specifična disciplina, redovna za one koji je traže, usporediva s ostalim disciplinama u znanstvenosti, u postojanju ciljeva i sadržaja i u svom obrazovnom značenju unutar nastave koja teži potpunom razvitku osobe.

Vjerska katolička pouka sastoji se u predstavljanju kršćanske pouke i događaja što čini mogućim sintezu između vjere i kulture s ciljem pružanja (učeniku) kršćanske vizije

Vjera je neminovan kulturni događaj. Bivajući uvijek u centru osobnog i socijalnog života nazočna, cijela kulturna, povijesna i antropološko-aksiologijska baština, koju u velikoj mjeri društva primaju iz prošlosti, prožeta je sadržajima vjerskog značenja.

čovjeka, povijesti i svijeta i uz njenu pomoć otvaranju problemima posljednjeg smisla života.

Pored kazanog vidjet ćemo neke razloge i dimenzije koji opravdavaju vjersku pouku u školama.

Kulturno-povijesna dimenzija vjere

U suvremenom društvu vjera se drži integralnom stvarnošću ljudske zajednice. Vjera je neminovan kulturni događaj. Bivajući uvijek u centru osobnog i socijalnog života nazočna, cijela kulturna, povijesna i antropološko-aksiologijska baština, koju u velikoj mjeri društva primaju iz prošlosti, prožeta je sadržajima vjerskog značenja. Odražava se eksplicite u svijetu umjetničkog stvaralaštva, u moralnim sustavima i u narodnom stvaralaštvu (folklor, fešte, obredi, simboli itd.). Ne poznavati vjerske sadržaje, znači ne znati ključeve za objašnjenje civilizacije. Nije preuveličano reći da su sva poznata društva i civilizacije integrirali vjerske sadržaje u vlastiti kulturni život. U vremenu kad je kulturna razmjena uobičajan događaj koji ne poznaje političke, jezične i ekonomske granice, poznavanje vjerskih sadržaja koji su na tako odlučujući način utjecali na stvaranje naroda veoma je bitan faktor za zbližavanje kultura i ljudi različitih civilizacija.

Ne možemo uistinu znati što je čovjek, društvo i kultura našega naroda, i drugih naroda, ako zanemarimo studij vjere, u našem slučaju katoličke, kao integralnog dijela ovog čovjeka, ovog društva i ove kulture.

Vjera je nužna za poznavanje europske i drugih kultura. Za razumijevanje zapadne europske i drugih kultura ne može se zanemariti vjera koja je u različitim oblicima prisutna,u svim kulturama cjelokupne ljudske povijesti. Europska kultura i povijest kao i vlastita nam hrvatska, čovjek i društvo našeg socio-kulturološkog područja, kao i različite kulturne manifestacije, duboko su prožeti i suobličeni kršćanskom vjerom, običajima, obredima, blagdanima, vrijednostima i načinom života. Nemoguće ih je razumjeti bez ove točke gledišta. Ne možemo uistinu znati što je čovjek, društvo i kultura našega naroda, i drugih naroda, ako zanemarimo studij vjere, u našem slučaju katoličke, kao integralnog dijela ovog čovjeka, ovog društva i ove kulture. Neophodno je prenijeti učenicima kulturno i religiozno naslijeđe dajući im temelje vlastite kulture.

Vjerska pouka u školi, onim učenicima koji je traže, treba pružiti fenomenološki, povijesni, sociološki i teološki aspekt vjere, kao i ono što je kršćanska vjera proizvela u vlastitu narodu i u drugim narodima istog kulturnog kruga. Kultura se podučava i stječe se učenjem. Religija kao kulturni i sociološki fenomen - se uči i podučava u procesu prenošenja kulture.

Prosvjetna dimenzija vjere

Znanje ljudske osobe počinje unutar određene kulturne tradicije u kojoj se podržava i raste. S druge strane, ovo znanje koje škola želi postići odvija se u svijetu sve više kompleksnom po međunarodnim odnosima, vezama među narodima, uvažavanju, razumijevaju i dijalogu među kulturama.

Potpuni razvitak ljudske osobnosti, što je predmet odgoja, i implicira utemeljenje ciljeva odgojnog sustava u jednu referentnu jezgru ideja, vrijednosti i vjerovanja, koje omogućuju građanima dati odgovor na najradikalnija pitanja, sa svim etičkim implikacijama. Za jedan odgojni sustav, koji se razumijeva kao osloboditeljski i humanizirajući čimbenik, postavlja se kao osnovni zahtjev utemeljiti i osposobiti školski odgoj u pogledu konačnog smisla života. Na svakog građanina spada odrediti u kojoj referentnoj jezgri želi biti odgojen.

Osnovna je svrha školske djelatnosti da učenici steknu osobni identitet, što je nemoguće bez odgovarajuće orijentacije prema konačnom i globalnom značenju ljudskog postojanja.

Škola ima zadaću formirati svjesne, kritične i slobodne ljude. Njena djelotvornost se pokazuje u procesu integralnog odgoja učenika, prenoseći mu vrijednosti s mogućnošću da se usvoje, odbace ili modificiraju. Na ovaj način škola upućuje na otvaranje prema temelju i konačnom smislu života istovremeno se pitajući koji je smisao kulture i znanosti za ljudsku osobu. Potaknuti i razjasniti, prema sposobnostima učenika, onaj "zašto" i "poradi čega" slobodnih ljudskih odluka i djelovanja, temeljnih pitanja gledom na samoga sebe, na život u društvu, na zadnji smisao povijesti i svijeta, na ograničenja i neuspjehe, na smrt, zadatak je škole koja služi zajednici u kojoj postoji i poradi koje postoji. Osnovna je svrha školske djelatnosti da učenici steknu osobni identitet, što je nemoguće bez odgovarajuće orijentacije prema konačnom i globalnom značenju ljudskog postojanja.

Vjera je važan čimbenik osobnog identiteta

Činjenica je da u Hrvatskoj velika većina učenika pripadaju katoličkoj Crkvi, da su rasli i da nastavljaju svoj rast u obiteljima u kojima katolička vjera predstavlja važan čimbenik osobnog identiteta. U svojstvu građana, ovi učenici su pozvani preuzeti važeću kulturu konkretnog društva polazeći od kršćanske vizije svijeta i čovjeka. Kao vjernici imaju pravo primiti u školi, na sustavan način, sadržaje kršćanske pouke tako ako budu komplementarni s drugim oblicima znanja i življenja koji se trebaju odvijati u župskoj zajednici ili obitelji. Ovakova formacija koju učenik primi u školi pomaže mu situirati se kritički pred vlastitom kulturom i društvom čiji je dio.

Etičko-moralna dimenzija vjere

Vjerska pouka omogućuje učeniku utemeljiti vlastitu viziju svijeta i smisla života kao i slobodno prihvatiti ili odbaciti sustave vjerovanja, ideja i vrijednosti prisutnih u pluralističkom društvu. Uspostavlja se odnos između duhovnog, psihološkog i kulturnog razvitka učenika u vlastitom povijesnom i ambijentalnom kontekstu. Ova zadaća se ostvaruje polazeći od katoličke perspektive koja objedinjuje vjekovnu predaju posvećenu znanstveno-teološkom istraživanju.

Vjera, pouka i kršćanski događaj rađa u čovjeku osjećaj apsolutnog dostojanstva sebe samoga i bližnjega, otkriva horizont smisla vodeći ga stazom slobode za sebe i za drugoga, uključuje u slobodno društvo i sudjeluje u njegovom progresivnom stvaranju, traži od čovjeka življenje vlastite slobode u svim područjima gdje se odvija njegov odgoj.

Ovo pretpostavlja ne samo pružanje znanja i stjecanja vještina, nego usvojenje određenih vrijednosti skupa s određenim

pogledom na život u čijem temelju uvijek postoji referencija na određenu školu vrijednosti, određeni pojam čovjeka, referentnu jezgru ideja i vjerovanja koja se ne mogu nametnuti. Ovu nužnu školsku ulogu odigrava vjera donoseći referentnu jezgru željenu i življenu od strane mnogih građana, i predstavlja istinsku kritičku instancu društva. Vjera, pouka i kršćanski događaj rađa u čovjeku osjećaj apsolutnog dostojanstva sebe samoga i bližnjega, otkriva horizont smisla vodeći ga stazom slobode za sebe i za drugoga, uključuje u slobodno društvo i sudjeluje u njegovom progresivnom stvaranju, traži od čovjeka življenje vlastite slobode u svim područjima gdje se odvija njegov odgoj. Vjerska pouka u školi usko je povezana s ovom slobodom.

Odgovor na posljednji smisao života s etičkim implikacijama i određenim sustavom vrijednosti predstavlja najvažniju karakteristiku vjerske pouke u školi. Golemo područje stvarnosti analizirane i fragmentirane različitim znanstvenim disciplinama otkriva i golemi broj zadnjih "zašto". Iznad filozofije, u kojoj ova pitanja dobivaju odgovor ograničenog ljudskog razuma, vjera se otkriva misteriju, istovremeno tamnom i rasvjetljujućem kako bi pronašla odgovore na najdublja pitanja ljudske osobe. Ovo pridonosi osposobljavanju i kompletiranju školske odgojne djelatnosti kao i učvršćenju vlastitog identiteta.

Teološka i znanstvena dimenzija vjere

Vjerska pouka je u pogledu epistemološke ili disciplinarne strukture, znanstvenog karaktera svojstvena religijskim znanostima i teologiji u europskoj sveučilišnoj kulturi. To su znanosti s vlastitim znanstvenim utemeljenjem i metodologijom, prisutne u svim državama našeg kulturnoga kruga.

Vjera je razumno znanje, koje se izražava u objektivnim izričajima s univerzalnom vrijednošću. Kršćanska vjera nije jednostavno krik duše, ona je također uvjerenje. U svijetu vjernika se izražava kao utemeljena sigurnost. Ne rađa se kao plod razmišljanja, ali isto tako nije rezultat nerazumnog impulsa. Vjera je razumno znanje čak i onda kad nadilazi čisto pojmovno i ne protivi se zakonima mišljenja.

Vjera posjeduje vlastite sadržaje i racionalitet koji su svi po sebi kadri sučeliti se i dijalogizirati s drugim vrstama znanja i znanostima koje se uče u školi.

Vjera posjeduje vlastite sadržaje i racionalitet koji su svi po sebi kadri sučeliti se i dijalogizirati s drugim vrstama znanja i znanostima koje se uče u školi.

DOKTRINA RASE

Tko stoji iza genetičkih i psihijatrijskih eksperimenata, te iza nastojanja za globalnom kontrolom prirasta pučanstva otkriva nam u argumentiranom i podacima bogatom tekstu MAURIZIO BLONDET

Prije trideset godina započeo je jedan opši ran program koji do danas traje bez prestanka: deinstitucionaliziranje mentalno oboljelih. (...) Moj predhodnik, upravitelj Programa za istraživanje shizofrenije, dr. Robert Felix, 33. stupanj, osnivač Nacionalnog instituta za mentalno zdravlje *(National Institute of Mental Health)*, bio je jedan od glavnih graditelja ovoga programa. "Ulazimo u novo doba", piše,"opće psihijatrijske skrbi, utemeljene na zajednici". Dr. Felix je predvidio da, za 25 godina, "državne mentalne klinike kakve danas poznajemo neće više postojati". Imao je pravo. U godinama od 1955. do 1992. broj javnih umobolnica smanjio se za 85%".

Gornji citat je dio *Izvješća* iz 1993. predanog *Visokom savjetu škotsko-američkog obreda, Područje sjever.* Autor tih redaka je **Steven Mathysse**, sadašnji predsjednik psihijatrijskih istraživanja za Visoki savjet. Ova vijest, koju dugujem jednom američkom prijatelju i hrabrom novinaru Antonu Chaitkihu[1], baca jedno iznenađujuće svjetlo na početke antipsihijatrijskog pokreta. U Italiji, kako je poznato, borba protiv umobolnica prepoznatljiva je u imenu Franca Basaglia, psihijatra iz Gorice, i ima etiketu "ljevice". Basaglia je držao da je upravo kapitalističko društvo ono koje je nekoga znalo žigosati kao "bolesnog", te da je znalo zahtijevati zatvaranje onih individua čije se ponašanje nije usaglašavalo sa produktivnom "racionalnošću". *Il Manifesto, L'unita* i *Pci* još i danas žele i brane zakon 180 iz 1978., "zakon Basaglia", koji je zatvorio umobolnice i ostavio psihički oboljele na teret njihovim obiteljima, ili jednostavno na ulici. U SAD-u, takva kampanja bila je naprotiv provedena od "desnice": Ronald Reagan bio je onaj koji je, kao guverner Kalifornije, zatvorio umobolnice sa objašnjenjem da previše koštaju javnost. U obadva slučaja, rezultat je bio identičan: mentalno oboljeli koji, prepušteni samima sebi i prisiljeni spavati na pločnicima i hraniti se u dobrotvornim kuhinjama, klize u smrt po, da se tako izrazimo, "prirodnoj selekciji". *Ordo ab chao*, kako glasi motto 33. stupnja.

Sad shvaćamo da je "deinstitucionaliziranje mentalno oboljelih" promicano zapravo od strane američke *Plave masonerije*. Anton Chaitkin nas obavještava da je interes masonerije za psihijatrijska istraživanja vrlo dugog vijeka: već 1934. *Škotski obred, područje sjever*, lansirao je jedan program "za proučavanje *dementia praecox*"(tako se u to doba zvala shizofrenija). A u 1936.-oj godini nadstojnik gore spomenutog programa, doktor **Nolan D. C. Lewis**, upravitelj Njujorške Državne psihijatrijske bolnice (*New York State Psychiatric Hospital*), izvijestio je *Visoki Savjet Obreda* "o razvoju 14 istraživačkih projekata financiranih od *Visokog savjeta*"[2].

Onoga koji se pita o tome odakle ovaj masonski

interes za mentalne bolesti, moglo bi se podsjetiti na slavnu osudu i žaljenje sadržane u knjizi **Charlesa Darwina** *The descent of Man*: dok među "divljacima oni koji su slabi tijelom bivaju odlučno eliminirani, mi civilizirani ljudi činimo sve da zaustavimo proces eliminacije: gradimo bolnice za idiote, nemoćne i bolesne, izdajemo zakone za pomoć bijednima". Ali bilo bi to površno. Darwinova *petite phrase* temelji se na programu rasne higijene, provedenom sa zastrašujućom ozbiljnošću od neosumnjičenih autora.

Potrebno je da se ispriča njezina povijest. Bit će duga no, vjerujemo, ne i lišena zanimljivosti.

Nije počelo u Njemačkoj

Općenito se vjeruje da je središte zloglasne psihijatrijske genetike, "nauke" na temelju koje je *Treći Reich* vršio eliminaciju mentalno oboljelih, bio "*Institut za antropologiju, eugeniku(eugenetiku) i ljudsko nasljeđe 'Kaiser Wilhelm*" koji, od početka stoljeća, ima sjedište u Münchenu. Ta činjenica se još upotpunjuje: u stvarnosti ovaj njemački centar životario je pod imenom "*Institut Kraepelin*" sve do 1925., kada njegova istraživanja dobivaju novi poticaj darežljivošću jednog investitora neograničenih sredstava. Te godine, *Fondacija Rockefeller* predala je institutu u Münchenu donaciju od 2,5 milijuna dolara; 1928., daljnjih 325 tisuća dolara za podizanje novog sjedišta. Kako ćemo vidjeti, to je bio samo početak duge suradnje.

Prema povjesničaru obitelji Rockefeller, Paulu Wendlingu, njemački centar, koji je "kombinirao istraživanje organskih znakova mentalnih bolesti sa eugeničkim istraživanjima (...) bio je početno darovan sa 11 milijuna njemačkih maraka od **Gustava Kruppa von Bohlen und Halbacha** i od **Jamesa Loeba**, američkog iseljenika iz obitelji bankara **Kuhn & Loeb**. Loeb je pokrenuo svoje prijatelje da poduppru rad Insitituta". Poslovna banka *Kuhn & Loeb* koja danas radi pod novim imenom: *Shearson Lehman* bila je u uskim poslovnim odnosima sa **Williamom Rockefellerom**, tadašnjim upraviteljem *Standard Oil-a* iz New Yorka (poslije preimenovanim u *Mobil*) i osnivačem Nacionalne gradske banke (*National City Bank*).

Upravitelj instituta iz Münchena postao je onda **Ernst Rüdin**, švicarski prihijatar kojega 1933. nacisti imenuju šefom *Društva za rasnu higijenu*, i koji će biti glavni akter u "skupini za proučavanje nasljeđa" kojom je predsjedavao **Heinrich Himmler**, a iz koje će izići tekst zakona o obvezatoj sterilizaciji mentalno oboljelih, proglašenog od *Trećeg Reicha* u srpnju 1933. Osim toga, skupina "znanstvenika" predvođena Rüdinom imat će dužnost savjetnika organa Führerove Kancelarije zvanog "T-4", koji je pripremao filmove za promicanje eutanazije. To je poznati dio povijesti. Manje je poznata činjenica da je 1932. u Sjedinjenim Američkim Državama Ernst Rüdin bio trijumfalno izabran za predsjednika, *Svjetske Eugeničke Federacije, jednog anglo-američkog tijela.*

Rasisti u New Yorku

Ustoličenje Rüdina upriličeno je u kolovozu 1932, za vrijeme *Trećeg međunarodnog kongresa eugenike*. Scena događaja, *Prirodoslovni muzej* u New Yorku, bila je za tu priliku preuređena u raskošnu izložbu "dostignuća eugenike". Dvije mramorne biste, jedna Charlesa Darwina, a druga njegovog rođaka **Francisa Galtona**, izumitelja termina "eugenika", dočekivale su na ulazu posjetioce; unutra, u osvijetljenim vitrinama bile su izložene lubanje "nižih rasa" uspoređene sa prostranom, plemenitom lubanjskom posudom bijeloga čovjeka, anglosaksonca i protestanta.

Uvodni govor spao je na **Charlesa Davenporta**, odlazećeg predsjednika i bliskog prijatelja obitelji bankara Harriman. "Možemo li pomoću eugenike otvoriti vrata proizvodnji superčovjeka i superdržave?", pitao se Davenport. Njegov odgovor je bio: "Moguće je da u idući dva desetljeća eugenika dobije još više na vrijednosti i da bude gledana kao najvažnije sredstvo ljudskog napretka. To je radi toga što je čovjek životinja i njegov se napredak mora temeljiti na biološkim zakonima."

Zoolog **Henry Fairfield Osborne**, predsjednik *Prirodoslovnog muzeja*, objasnio je "svjetsku krizu" koja je bila u toku ne kao posljedicu, kao što priprosti narod vjeruje, sloma *Wall Streeta* u 1929. koji je uslijedio nakon divljih novčanih spekulacija u proteklim godinama, nego kao ishod od šest uzroka: "Pojačano uništavanje prirodnih zaliha; pojačana mehanizacija industrije; pojačana proizvodnja prijevoznih sredstava; pojačana proizvodnja hrane i ostalih dobara; pretjerano pouzdanje u buduću potražnju i ponudu; i prenaseljenost, sa nužnom nezaposlenošću manje sposobnih. Jedina trajna pomoć je: odabir rođenja podržan ljudskom kontrolom rađanja". **Sir Bernard Mallet**, predsjednik Britanskog Eugeničkog društva *(British Eugenics Society)*, pročitao je svoje izlaganje pod naslovom:

"Redukcija plodnosti socijalno neprikladnih". Radilo se o "ludima, epileptičarima, siromašnima, kriminalcima (osobito sa više prekršaja), neupošljivima, uobičajenim skitnicama, prostitutkama, alkoholičarima" od kojih se zahtijeva da "ograniče plodnost" preko "dragovoljne sterilizacije". Antropologi **Ruth Sawtwell Wallis** govorila je o "harmonijskim tipovima u zapadno-europskim lubanjama". **W. A. Plecker**, povjerenik Virginije za životne statistike, izvijestio je o "naporu Virginije u očuvanju rasne čistoće"; i također se žalio da je, suprotno od Virginije, u Njemačkoj "crnac prihvaćen kao ravnopravan i da se može ženiti plavokosim, plavookim Njemicama". Od 1924. u SAD-u je na snazi bio *Immigration restriction act* (*Zakon o ograničenju useljenja*), koji je ograničavao useljenje na eugeničkoj bazi.

Denacifikacija genetičara

Godinu dana nakon skupa u Americi, povjerenik Virginije nije više imao razloga za žaljenje: u srpnju 1933. Njemačka je dobila svoj zakon o sterilizaciji. Tekst ovoga zakona bio je objavljen u rujanskom broju mjesečnika *Eugenical News*, koji ga je označio modelom za države saveza. Uostalom, Indija je imala zakon o sterilizaciji još od 1907. (primjer koji su slijedile 28 država). U SAD-u, "u 1935. godini ukupni broj sterilizacija podići će se na 21.539, od kojeg je više od polovice izvršeno u Kaliforniji"[3]. U Münchenu, Ernst Rüdin računao je na dvojicu obećavajućih suradnika: **Otta Verschuera** (koji je kao pomoćnika imao **Josefa Mengelea**); i **Franza J. Kallmanna**, koji se istakao za vrijeme *Kongresa za znanost o narodu* (Berlin, 1935.), koji je održan u sjedištu Hitlerovog *Ministarstva unutrašnjih poslova*, zazivajući sterilizaciju ne samo shizofrenika, nego i njihovih rođaka koji su "prividno zdravi" ali nose gene zla. Rüdin se ipak morao riješiti jednog ovakvog zanimljivog "znanstvenika": 1936, Kallmann je identificiran kao "polukrvni Židov", te je bio prisiljen napustiti Njemačku. Odmah je našao posao; naravno - u Americi.

Kao što smo vidjeli, od 1934. godine američka masonerija preuzela je financiranje nad istraživanjima shizofrenije. Onaj doktor Nolan D. C. Lewis koji je

vodio istraživanja za *Škotski obred* bio je vrlo raspoložen da prihvati Kallmanna u Državnom psihijatrijskom instititutu u New Yorku (*New York State Psychiatric Institute*) kojega je on bio upravitelj, a koji je bio pripojen Kolumbijskom sveučilištu *(Columbia University)*. Ovdje je Kallmann vodio jednu studiju, nad tisućom shizofrenika, sa ciljem da dokaže da je bolest nasljedna. Članak o toj istrazi bio je istovremeno objavljen i u Njemačkoj i u SAD-u 1938. godine. U predgovoru Kallmann zahvaljuje *Škotskom obredu* i njegovom meštru Ernstu Rüdinu.

O rasnoj čistoći Rüdinovog drugog gojenca, Otta Verschuera, nije bilo sumnje. Znamo da je Verschuer 1943, postavši upraviteljem *Instituta "Kaiser Wilhelm"* premještenog u Berlin, od njemačkog *Savjeta za istraživanje* tražio fondove za genetska istraživanja. "Moj suradnik u ovim ispitivanjima je moj pomoćnik, antropolog i liječnik, Josef Mengele", pisao je on nadležnima: "On vrši službu kao *Hauptstuermuführer* i liječnik u koncentracionom logoru Auschwitz. Sa dopuštenjem *Reichsführera* SS-a, Himmlera, upravo su na terenu u toku antropološka istraživanja na različitim rasnim skupinama, a uzorci krvi bit će proslijeđeni u moj laboratorij za pokuse." Znamo kakva je "antropološka istraživanja" vršio Mengele. Lovci na naciste gonili su ga desetljećima nakon rata. No njegovog šefa nije nikada ugrozila neka slična hajka. 1946. Verschuer je pisao Uredu za ljudsko naslijeđe u Londonu *(Bureau of Human Heredity)*, tražeći pomoć radi nastavka svog "znanstvenog rada". Ured se je 1947. premjestio iz Londona u Kopenhagen upravo da bi Verschueru, koji se isto tako preselio u Dansku, omogućio nastavak "rada". Zgrada novog danskog instituta u kojoj je 1956. održan prvi poslijeratni genetički kongres upravo u Kopenhagenu, bila je podignuta zahvaljujući *Fondaciji Rockefeller*.

Od Auschwitza do Kaira

Činjenica je da je u Auschwitzu golema kemičarska skupina *IG Farben*[4], jezgra njemačke ratne proizvodnje, upravo uz logor smjestila ogromnu tvornicu sintetičkog benzina, sa ciljem da iskoristi radnu snagu koja se sastojala od "rasno inferiornih".

Velik broj patenata prihvaćenih za proizvodnju bili su zajedničko vlasništvo *IG Farbena* i Rockefellerovog *Standard Oila*; a, kao što je *Komisija Truman* već za rata utvrdila, taj patentski ugovor između Rockefellerovog *Standard Oila* i njemačkog kartela naškodio je ratnoj pripremi Sjedinjenih Država, osobito nakon japanske okupacije Burme, glavnog izvora prirodne gume.

Komisija Truman, za vrijeme svoje istrage, prikupila je mnoge dokumente o suradnji između obitelji Rockefeller i nacista. Među njima se nalazi i jedno pismo potpredsjednika *Standard Oila* Franka A. Howarda, što ga je on napisao 12. listopada 1939. (Drugi svjetski rat izbio je mjesec dana prije) predsjedniku *Standarda*, **Willu S. Farishu**: u tom pismu Howard obavještava da je u Nizozemskoj "tri dana razgovarao sa predstavnicima *IG*-a".

"Dali smo sve od sebe za sastavljanje potpunih planova za jedan *modus vivendi* koji bi mogao funkcionirati tokom čitavog rata, ušle Sjedinjene Države u rat ili ne"[5]. Jedno drugo pismo, koje je 26. ožujka 1940. glavnoj kući napisao funkcionar *Fondacije Rockefeller* u Europi, **Daniel O'Brian**, prepuno je ovakvih tužaljki: "Bilo bi nesretno rješenje ako bi se odlučilo prekinuti jedno istraživanje koje nema veze sa ratom". "Istraživanje" o kojem je riječ zapravo je ono vođeno u *Genetskom institutu* u Münchenu, a poslije nastavljeno u Auschwitzu. *Fondacija Rockefeller* je uvijek, da bi se obranila od optužbe da financira nacistička sjedišta, tvrdila da je svoju pomoć ograničila na psihološka istraživanja.

Uostalom niti *Komisija Truman* nije uspjela okriviti Rockefellere. Sfera moći koja ih je učinila nedodirljivima štitila je također i Otta Verschuera od optužbi koje je mogao podići (a koje nikada nije podigao) **Simon Wiesenthal**. S druge strane Kallmann je svjedočio u korist prijatelja Verschuera, prikazavši ga čistim od nacističke prošlosti. U međuvremenu Kallmann, Verschuer i ostali "denacificirani" osnovali su Američko društvo za ljudsku genetiku *(American Society of Human Genetics)*: isto ono koje u našim danima napreduje dalje sa "mapom ljudskog genoma", znanstvenim poduhvatom od 3 milijarde dolara. Sve to sa objavljenim ciljem da se postavi diagnoza genetskih nedostataka zametka, i sa onim prešutnim, da se pribjegava abortusu zametaka koji su identificirani kao nosioci nasljednih bolesti. **Francis Crick**, dobitnik Nobelove nagrade za filozofiju i medicinu, napisao je s obzirom na to: "Nijedno novorođenče ne bi se trebalo priznati čovjekom prije nego je prošlo jedan određen broj ispitivanja o njegovoj genetičkoj nadarenosti. (...) Ako ne uspije proći ova ispitivanja, *gubi pravo na život*"[6].

1952. **John D. Rockefeller III** osnovao je Populacijski savjet *(Population Council)*, kojega je prvi predsjednik, **Frederick Osborne**, predsjedao istovremeno Američkim eugeničkim savjetom *(American*

Eugenics Society). Populacijski savjet raširio je u zemljama Trećeg svijeta abortivno sredstvo RU-486 i bio je jedan od glavnih promicatelja kairske Konferencije o populaciji pokrenute od UN-a, i održane u Kairu u jesen 1994.

II.

Mješanci između "crnog i kavkaskog tipa rezultiraju svakom vrstom disharmonijskih organizama. Stavljanjem sasvim malo uma bijelca u mulata, ne samo da ga se čini sposobnijim i ambicioznijim (nema provjerenih slučajeva da se je koji čistokrvni crnac uzdigao na kakvu značajnu visinu), nego se povećava njegovo nezadovoljstvo i stvara se očigledna nepravda ako ga se nastavi tretirati kao čistokrvnog afrikanca. Američki crnac je neobuzdan jer je u njemu krv bijelog amerikanca". Ovi retci - koji impliciraju odobrenje rasne segregacije - pobudili su u to doba određenu buku, jer ih je napisao jedan poznati liberal britanskog *Establishmenta*: biolog **Julian Huxley**.

Unuk prvog Darwinovog izdavača, i brat pisca (i ispitivača droga) **Aldousa Huxleya**, Julian piše na povratku sa jednog putovanja po SAD-u učinjenom 1924.[7] Tamo je imao priliku prihvatiti rasne teorije Charlesa Davenporta, tadašnjeg predsjednika Međunarodne federacije eugeničkih organizacija *(International Federation of Eugenics Organizations)*: anglo-američko tijelo (osnovano 1925. pri Londonskom kraljevskom društvu) koje će 1932. izabrati svog novog predsjednika, genetičara *Trećeg Reicha*, Ernsta Rüdina. Julian Huxley nije nikada zanijekao svoje eugeničke ideje. 6. rujna 1930., u *Weekend Review*, sudjelovao je u *Odboru za legalizaciju sterilizacije*: "Razlog sterilizacije određenih klasa nenormalnih ili defektnih osoba izgleda mi neoboriv." U 1929. godini, po *Eugenics Society* (*Mental Deficiency Committee* - Odbor za mentalne defekte) iz Londona, broj takvih "defektnih", samo u Engleskoj, bio je procjenjiv na 300.000, svi kandidati za kastraciju. Nepotrebno je govoriti da je Julian Huxley bio istaknuti član Eugeničkog društva *(Eugenics Society)*, kojeg je 1962. još uvijek bio predsjednik.

Ulazi Norman Montagu

Teško je reći da li "usprkos" ili više "zahvaljujući" svojim idejama, Julian Huxley bio je uzdignut na dužnost generalnog upravitelja *Unesco-a*, koju je obavljao od 1946. do 1948. Činjenica je da je *Unesco* upravo 1948. zajedno sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom bio pokrovitelj izvanrednom Međunarodnom Kongresu mentalnog zdravlja *(International Congress of Mental Health)*, koji je održan pri britanskom Ministarstvu zdravstva. Na Kongresu je osnovana Svjetska federacija za mentalno zdravlje *(World Federation for Mental Health)*; ali, kako je pisala koordinatorica delegacije Sjedinjenih Država, Nina Ridenour, "*World Federation of Mental Health* je bila stvorena po preporuci Svjetske zdravstvene organizacije i *Unesco*-a, jer su ovi organi Ujedinjenih naroda trebali jednu nevladinu organizaciju sa kojom će surađivati". Tu smo svjedoci motivima iz kojih se rađaju entiteti kojima UN priznaje status "nevladinih organizacija": radi se o grupama pritiska ili lobijima, naizgled potaknutim od masa i naroda čije potrebe i zahtjeve samo prividno zastupaju, ali koje UN, ili oligarhi koji su ih stvorili, vrlo rado prihvaćaju. Na primjer ekološka organizacija *Greenpeace, World Wildlife Found* kojem predsjeda **Filip od Edinburga**, i *Population Council* za denatalitet, osnovan od obitelji Rockefeller, sve su to "nevladine organizacije"; i u mnogim slučajevima mogu voditi svoje kampanje u ime i pod zaštitom (naravno i pod financijskim pokroviteljstvom) UN-a.

Uistinu, *World Federation for Mental Health* bila je neposredna izlučevina jednog britanskog udruženja koje je nosilo sličan naziv: *National Association for Mental Health (*Nacionalno udruženje za mentalno zdravlje*)*. I to je udruženje bilo osnovano od jedne osobe u čije se zanimanje za psihijatriju nije sumnjalo, ako ne možda stoga što je i on sam bio jedan od onih psihički labilnih: **Norman Montagu**, guverner Engleske banke.

Ciklotimik, okultist, teozof i mason[8], Norman Montagu bio je protagonist glavnih događaja stoljeća, od krize 1929. (otežanom zbog tvrdoglavosti kojom se, od strane Središnje britanske banke, precijenjenim držao sterling) do tajnih urota i pregovora anglo-američkih superkapitalista sa **Hjalmarom Schachtom**, guvernerom *Reichsbanke* i autorom nacističkog "ekonomskog čuda", zahvaljujući takoder financiranjima od strane *Citya* i *Wall Streeta*[9]. Ali 1944, u punom jeku rata, sir Norman je otpušten iz Engleske banke; iste je godine osnovao Nacionalno udruženje za mentalno zdravlje. Kao blagajnika je izabrao **Otta Niemeyera**, koji je bio njegov pomoćnik u Banci; kao glavnog tajnika **Mary Appleby**, svoju snahu, koja je radila u njemačkom odjeljenju *For-*

eigne Officea; kao predsjednika izabrao je **Richarda A. Butlera**, koji je bio podministar lorda Halifaxa, britanskog ministra vanjskih poslova u vladi Nevillea Chamberlaina, poznatog po svojoj naklonosti prema Trećem Reichu.

Uistinu čudno "Udruženje za mentalno zdravlje", kojem su se posvetili neki od najviših eksponenata financija i britanske vanjske politike, svi manje-više opisivi kao filo-nacisti. Ovdje su se na istoj strani okupili možda najokultniji likovi novije engleske povijesti. "*Škotski obred, antički i prihvaćen*" (Plava ili britanska masonerija) ima tradicionalno za Velikog meštra - koji je priznat od svih pristaša širom svijeta - jednog brata Engleske kraljice. Danas je to vojvoda od Kenta. 1934, kada je američki *Škotski obred* otpočeo financirati njegova čudna istraživanja o shizofreniji, "Veliki meštar Velike Lože majke masona svijeta" bio je vojvoda od Connaughta, brat princa Alberta, supruga kraljice Viktorije. Nijemac porijeklom (iz obitelji Coburgo), vojvoda od Connaughta ugošćivao je u svojoj kući jednog adolescenta po imenu **Joachim von Ribbentropa**, sa kojim je imao najuže odnose čak i kada je Ribbentrop postao nacistički ambasador u Ujedinjenom Kraljevstvu i poslije toga Hitlerov ministar vanjskih poslova. Oko vojvode od Connaughta se okupila ona skupina aristokrata koja se u vremenima prije rata borila za savez sa Trećim Reichom, u kojoj su najistaknutiji predstavnici bili princ Eduard (budući Eduard VIII., stric kraljice Elizabete, prisiljen na abdikaciju 1936. zbog svojih filonacističkih težnji) i zloglasni lord Halifax.

Špijuni i psihijatri

Godine 1948. je, dakle, *National Association for Mental Health*, Normana Montagua zakazala u Londonu veliki Međunarodni kongres o mentalnom zdravlju. Pod visokim pokroviteljstvom vojvotkinje od Kenta, udovice Velikog meštra *Škotstog obreda* (1939-1942.) i majke budućeg Velikog meštra (od 1967. do danas), u Kongresu su sudjelovale poznate osobe: Julian Huxley; američki antropolog **Margaret Mead**, koja je imala uvodnu riječ; i **Carl Gustav Jung**. Intervenirao je **Winfred Overholser**, šef američkog izaslanstva i visoki predstavnik *Škotskog obreda Sjedinjenih Država*, upravitelj psihijatrijske klinike *St. Elizabeth* u Washingtonu. Nisu izostali prisustvom ni **lord Thomas J. Horder**, liječnik Eduarda VIII, predsjednik *Eugenics Society* i *Anglo-Soviet Public Relations Association (*Anglo-sovjetskog udruženja za javne odnose*)*; doktor **Alfred F. Tredgold**, član Komiteta za sterilizaciju (*Committee for Sterilization*) pri Ministarstvu zdravstva; psihijatri **Cyril Burt** i **Hugh Crichton-Miller**, prvi stručnjak za istraživanje paranormalnog, a drugi potpredsjednik *Instituta "C.G. Jung"* u Zürichu, obojica osnivači *Instituta Tavistock* u Londonu.

Evo jednog zanimljivog imena. Kao što sam imao prilike pisati i na nekim drugim mjestima, *Institut Tavistock*, "formalno klinika za psihijatrijska istraživanja, bio je laboratorij psihološkog rata za britansku vojsku tijekom Drugog svjetskog rata"[10]. Predmet najžešćih proučavanja *Tavistocka* u ovim zadnjim godinama je stvaranje "paradigmatskih skokova" (*paradigm shifts*), ili kako uvesti u društvo "nove" vrijednosti preko "traumatičnih kolektivih događaja" (*turbulent environements*). Na primjer, jedan krug konferencija održanih u Tavistocku 1989. imao je za temu slijedeće: "Uloga nevladinih organizacija u oslabljivanju država".

Dakle, među sudionicima na *Kongresu o mentalnom zdravlju* potaknutom od Normana Montagua u Londonu 1948, ističu se osobe čija se psihijatrijska istraživanja (ili istraživanja o radu uma) u velikom dijelu vrte oko vojnih ili vojno-političkih programa počevši od čovjeka koji je '48. bio izabran predsjednikom Svjetske federacije za mentalno zdralje: psihijatar - i general britanske vojske - **John Rawlings Ress,** koji je također bio i upravitelj *Instituta Tavistock*.

Ali je također i dr. **Overholser**, mason i šef izaslanstva SAD-a, imao jedan značajni vojnički *curriculum*. 1943. predsjedao je, unutar Ureda za strateške službe *(Office for Strategic Services)*, skraćeno *OSS*, koji poslije rata postaje CIA, jednim komitetom za istraživanja "seruma istine", ili za istraživanje onih psihotropskih supstanci koje su u stanju poništiti kočnice zabrane, i koji bi se upotrebljavali u ispitivanjima zatvorenika. Overholser je davao halucinogen meskalin raznim subjektima-zamorcima; i u svojoj je klinici *St. Elizabeth* otpočeo od pedesetih godina kušati marihuanu kao sredstvo za "razvezivanje jezika" novacima vojske Sjedinjenih Država, vjerojatno sa ciljem da bi identificirao prevratničke i rušilačke subjekte.

Što se tiče Margaret Mead - od 1956. nasljednice generala Reesa na mjestu predsjednika Svjetske federacije za mentalno zdravlje - imala je jedan vrlo nejasan udio u golemom programu CIA-e po imenu "Mk Ultra"[11]: eksperimentiranje začuđujućih činova koji su u stanju izazvati "pranje mozga" slično

onome koje su, kako se vjerovalo, pretrpjeli američki zatvorenici u Koreji. Program je uključivao masovnu upotrebu halucinogena LSD (**Allen Dulles**, tadašnji šef CIA-e, naručio je od *Sandoza* 100 milijuna doza) također i na nesvjesnim subjektima. U tom je programu sudjelovao **Aldous Huxley**, savjetujući da se prije davanja LSD-a subjekte hipnotizira, da bi se moglo poslije voditi njihove "posthipnotičke utjecaje smišljene da uprave iskustvo vođeno drogom u jednom željenom pravcu".

1943. godine *Rockefeller Foundation* stvorila je u Kanadi (dakle na jednom britanskom teritoriju) jednu kliniku, *"Allen Memorial Institute"*, vezanu na *McGill University* iz Montreala: na mjesto upravitelja psihijatrijske službe bio je postavljen **Donald E. Cameron**, škotski psihijatar, koji je postao poznat, i to ne u pozitivnom smislu, kada su pojedine grozote o pokusima *Mk Ultra* počele kružiti okolo, izazivajući buru američkog javnog mnijenja: Cameron je bio stručnjak u vođenju sna svojih pacijenata (ili žrtava) dok su bili pod utjecajem droge, da bi ih naposlijetku probudio elektrošokom. *Army Chemical Center* (Vojni kemijski centar) je, naprotiv, financirao, uvijek unutar *Mk Ultra*, istraživanja Paula Hocha sa LSD-om, psihijatra visokog stupnja *Škotskog obreda* - koji je prije, u studijama o shizofreniji, surađivao sa njemačkim eugenistom i filo-nacistom **Franzom Kallmannom** a koje je (studije) financirao američki *Škotski obred*[12]. **Robert Hanna Felix**, "33", osnivač (na račun *Škotskog obreda*) Nacionalnog instituta za mentalno zdravlje *(National Institut for Mental Health)*, je isto tako bio umiješan u skandal *Mk Ultra* za eksperimente "pranja mozga", zajedno sa svojim učenikom **Harrisom Isbellom**, koji je za CIA-u vodio nezakonite eksperimente sa drogama na crnačkim ovisnicima u svom Centru za istraživanje ovisnosti u Lexingtonu (*Addiction Research Center of Lexington*) u Kentuckyu.

Otkriveni cilj

Na poslijetku, ranih šezdesetih godina, objavljivanja u novinama o žrtvama *Mk Ultra* prisilila su na prekid programa. Bila je vođena i istraga, koja nije donijela nikakve rezultate. Ne slučajno: kao šef prigodno određene *Senatorske komisije* bio je postavljen Nelson Rockefeller. Komisija Rockefeller zaključila je svoj rad 1975. Ali već od 1961. Robert H. Felix, "33", okupio je glavne istraživače *Mk Ultra*-e pod zaštitom jedne nove institucije uglednog imena: *American College of Neuropsycopharmacology (*Američki centar neuropsihofarmakologije).

Godine 1967. kada se već nazirao bunt spram svega, mladenački kult droga, doba "djece cvijeća" - *College* je održao kongres ("Efekti psihotropskih lijekova na normalne ljude"), za koji je uvodna riječ pala na dvojicu bivših aktera *Mk Ultra*: **Waynea O. Evansa**, vojnog psihijatra, upravitelja Laboratorija za ispitivanje duševnih i fizičkih napora pri vojsci Sjedinjenih Američkih Država *(US Army Stress Laboratory)* u Natiku (Massachussets), i **Nathana Klinea**, jednog eugenetičara Kolumbijskog Sveučilišta, izučavatelja haitijskog voodoo-a. *Incipit* njihovog izvješća iznosi, sa blistavom jasnoćom, pravi motiv zbog kojega su financijske oligarhije toliko vremena financirale psihijatrijska istraživanja: "Trenutačna lepeza postojećih psiho-lijekova izgledat će skoro ništavna ako ju budemo usporedili sa mogućim brojem kemijskih supstanci koje će biti na raspolaganju u cilju kontrole selektivnih vidova ljudskog života dvijetisućite godine. Američka se kultura kreće prema jednom 'osjetilnom društvu'. Naglasak je sve više postavljen na sjetilno iskustvo, a sve manje na filozofije racionalno orijentirane ili usmjerene prema radu. Takva filozofska vizija, ujedinjena sa sredstvima za odvajanje seksualnog odnosa od reprodukcije, pojačat će bez sumnje seksualnu slobodu."

"Izgleda vrlo očigledno da današnja mladež nema više straha od droge ili od seksa. Čak štoviše, filozofi i avangardni mislioci zastupaju osjetilno iskustvo kao *raison d'etre* naredne generacije. Krećemo ka dobu u kojem će neki značajniji posao biti moguć samo manjini: u tom će dobu kemijski afrodizijaci biti prihvaćeni kao uobičajeno sredstvo za ispunjenje slobodnog vremena."

"Ako prihvaćamo stajalište da su čovječji humor, njegove motivacije i osjećaji refleksi neuro-kemijskog stanja mozga, tada lijekovi mogu postati jednostavno, brzo i praktično sredstvo za postizanja bilo kojeg željenog neurokemijskog stanja.

"Što prije obustavimo miješanje znanstvenih tvrdnji o upotrebi droga sa moralnim tvrdnjama o istom, to ćemo prije moći racionalno razmatrati tipove neurokemijskih stanja za koje želimo postati sposobni pružati ljudima".

Izvor: Maurizio Blondet, *La dottrina della razza. Una scienza massonica, u* "Studi Cattolici" 408 (1995) 130-133; 409(1995) 189-191. Preveo: D.P.

BILJEŠKE:

[1] Anton Chaitkin, *British Psichiatry, from eugenics to assassination,* u "*Executive Intelligence Review*", 7 listopada 1994, s. 36.

[2] Samuel Harrison jr., *History of the Supreme Council, 33 Degree, Ancient and Accepted Scottish Rite of The Freemasonry, Northern Jurisdiction of the United States of America,* vol. II, Boston 1938. (izdan od strane *Visokog savjeta*).

[3] Pierre Thuillier, l, usp., s. 739.

[4] Grupacija *IG Farben*, koja je sve do 1937. bila pod upravom obitelji bankara Warburg što je u 1938. kontrolirala 380 poduzeća u Njemačkoj, osigurala je *Trećem Reichu* potpunu kemijsku proizvodnju za rat: od plina do sintetičkog benzina, od sintetičke gume do eksploziva. Poslije rata *IG Farben* se raspala u razne tvrtke: *Bayer*, *Basf* i *Hoechst* (posjednica patenta RU-486, "pilule za dan poslije", koju je proizvela njezina suradnica, tvrtka *Norplant*) nalaze se među poznatijim imenima.

[5] Autor pisma uputio se je u Nizozemsku mjesec dana nakon izbijanja rata, na jednom bombarderu Britanskih zračnih snaga (*British Air Force*), da bi se susreo sa izaslanicima *IG Farben*-a. Tekst cijelog pisma vidi u Webster Tarpley-Anton Chaitking, *George Bush, The Unauthorized Biography*, Eir, Washington 1992, s. 47.

Tokom rata u *IG Farben-u* radio je također i princ Bernard Nizozemski (koji se 1937. vjenčao sa princezom Julijanom, sadašnjom kraljicom Nizozemske). Bernard je bio zaposlen u odjelu I*G Farben-a* NW7 (špijunaža), šef kojega, Frank Fahlen, je poslije rata postao agent *Lockheed-a* za Njemačku. Kako je poznato, princ Bernard osnivač *Bilderberg Group-a* i dioničar *Royal Dutch Shell Oil Co.-a*, bio je umiješan u skandal Lockheed.

[6] Citat iz "*La Recherche*", *ibidem*, s. 744.

[7] Julian Huxley, *America Revisited - The Negro Problem*, u "*Spectator*" od 29. studenog 1924.

[8] O "zidarskim obredima" Normana Montagua, usp. Alvi Geminello, *Dell'estremo Occidente*, Nardi, Firenza 1993, s. 161.

[9] 1929. godine odgovorni u Federal Reserve, još više predstavnici *Guaranty Trustaa, Royal Dutch Shell, J.D. Rockefeller* i ostali privatni bankari sastali su se sa Schachtom u New Yorku, gdje su odlučili o investicijama i financiranjima Njemačke iscrpljene ratnim dugovima. Na jednom narednom sastanku 1931. sudjelovao je i Norman Montagu. Nakon toga, čak i poslije uspona Hitlera na vlast, Schacht se je ponovno sastao sa Normanom Montaguom u njegovoj londonskoj rezidenciji, *Thorpe Lodge*.

[10] Usp. moj članak *U Bosni kao u Libanonu: ratovi programirani od psihijatara?*, u 'Studi Cattolici "391 (1993) s. 545.

[11] Usp. moj članak *U znaku Sotone*, u 'Studi Cattolici "355 (1990) s. 613.

[12] Franz J. Kallmann, *The Genetics of Schizophrenia: A Study of Heredity and Reproduction in the Families of 1807 Schizophrenics*, New York 1938. Kallmann je počeo svoja istraživanja u Njemačkoj pod eugenetičarom *Trećeg Reicha*, Ernstom Rüdinom, ali je 1935, identificiran kao "Polu-Židov", morao emigrirati u SAD. Našao je službu u Psihijatrijskom Institutu New Yorka (*New York Psychiatric Institute*), čiji je upravitelj Nolan D. C. Lewis bio pripadnik *Škotskog obreda*.

PRVO HRVATSKO SVEUČILIŠTE

Osvrt na knjigu Tome Vereša *Dominikansko opće učilište u Zadru (1396.-1807.): prvo hrvatsko sveučilište*, Zagreb, Nakladni zavod Globus, 1996. napisao je IVAN ZELIĆ

Netko je jednom upitao pok. don Franu Bulića, našeg poznatog arheologa svjetskog glasa: „Don Frane, čemu gubite toliko vremena oko tog kamenja?", a on je odgovorio: „Iz kamenja povijest, a iz povijesti svijest.". Svi oni koji su željeli porobiti naš narod, a isto se događalo i drugim malim narodima, nastojali su izbrisati iz svijesti naroda njegovu povijest, a s time potkopati i njegov identitet i samopoštovanje. Lijepo je o takvim nastojanjima pisao Vladimir Nazor u pjesmi „Hrvatski kraljevi":

Rekoše „Vi ste uv'jek bili roblje,
A povijest vaša nalik je na groblje
Na kome niti pravog krsta nema:
Ponegdje ploča, bez imena, n'jema;
I korov svuda! (...)"

U prvo vrijeme hrvatski povjesničari su najveću pažnju posvećivali istraživanju političke i pravne povijesti, jer je ona pomagala borbu za očuvanje hrvatske državnosti (do nastanka Jugoslavije 1918. Godine) i za njezinu ponovnu uspostavu (za vrijeme obaju Jugoslavija). Komunisti su forsirali istraživanje gospodarske povijesti. Tako je kulturnoj povijesti ostalo posvećeno najmanje pažnje, a baš događaji kulturne povijesti imaju najdalekosežnije i najtrajnije posljedice.

Ova mala (101 str.) knjiga prof. dr. Tome Vereša o najstarijem hrvatskom sveučilištu vrijedan je doprinos boljem poznavanju naše kulturne povijesti. Nadam se, da će je uzeti u ruke i oni koji se boje debelih knjiga. Iako je ovo zapravo prigodna knjiga (ove godine navršava se 600 godina od osnutka dominikanskog općeg učilišta u Zadru), dr. Vereš piše (kao i uvijek) studiozno i temeljito, jasno, poučno i poticajno. Ona širokom krugu čitatelja otvara mnoge važne spoznaje i razbija ukorijenjene predrasude, a stručnjacima uz temeljitu kritičnu analizu dosada poznatih izvora i sintezu dosadašnjih istraživanja, daje putokaze za daljnja istraživanja.

Dr. Vereš započinje uvodom u kojem govori o važnosti sveučilišta: „Kao što nijedan čovjek ne zaboravlja svoj rođendan, kada dolazi na svijet, nego ga slavi svake godine, tako nijedan narod ne smije zaboraviti rođendan svoga prvoga sveučilišta, kada je ušao u krug razvijenijih zemalja svijeta. Sveučilište je naime najviša i najmoćnija znanstvena ustanova na svijetu koja osposobljava svaki narod da sabere svekoliko dosadašnje ljudsko znanje, da ga unaprijedi istraživanjem i stavi u službu dobrobiti svih članova zajednice." (Str.5).

Autor dalje piše o nastanku najstarijih sveučilišta u Europi, njihovoj važnosti i organizaciji. Stotine godine sveučilišta je osnivala isključivo Katolička crkva (koju njezini neprijatelji na istoku i zapadu uporno nastoje prikazati kao „kočnicu znanosti"!). Prva sveučilišta svoju su slobodu shvaćala ne kao slobodu od Crkve (teza neprijatelja Crkve!), nego kao slobodu od lokalne i državne vlasti, a pod vlašću i zaštitom pape i Crkve. Najstraija sveučilišta su bila doista internacionalna, otvorena svima. Tada nije bilo jezičnih barijera, svugdje je nastavni jezik bio latinski.

U prvom poglavlju dr. Vereš prikazuje postupno „svitanje“ istine o vremenu i mjestu utemeljenja prvog hrvatskog sveučilišta. Dugo se smatralo da je najstarije sveučilište u Zagrebu i da je ono osnovano 1874. Godine. Međutim, te je godine hrvatska država *obnovila* to sveučilište. Zatim je ključnom godinom smatrana 1669. Jer je te godine kralj Leopold I priznao sveučilišna prava isusovačkoj Akademiji u Zagrebu. Za upoznavanje djelovanja dominikanskog Općeg studija u Zadru najzaslužniji je prof. dr. Stjepan Krasić, dugogodišnji profesor crkvene povijesti na Papinskom sveučilištu sv. Tome Akvinskog u Rimu. Ona na tom istraživanju još uvijek radi, pa možemo očekivati širenje spoznaja u budućnosti.

Navest ću vrlo kratko i mali izbor podataka o osnutku i djelovanju ovog najstarijeg hrvatskog sveučilišta koje možemo saznati iz knjige dr. Vereša. Ovaj prikaz ne može biti zamjena za čitanje knjige, nego želim samo „otvoriti apetit“ da se knjigu uzme u ruke. Osnovao ga je 14. lipnja 1396. Blaženi Rajmund iz Kapue, vrhovni poglavar (magister generalis) dominikanskog rede, u dominikanskom samostanu u Zadru. Dr. Vereš u knjizi pažljivo analizira ključni dokument o osnutku sveučilišta. Imalo je dva fakulteta, filozofski i teološki. Da nam to ne bi izgledalo premalo i siromašno, treba znati da prva sveučilišta nisu nigdje imala davadesetak i više fakulteta, nego od (obično) dva do (najviše) četiri, tj. uz spomenuta dva još pravni i medicinski. Iako prvi program nije sačuvan, autor nam prikazuje kako je izgledao program dominikanskih sveučilišta u to vrijeme, pa sigurno i zadarskog. Budući je neko vrijeme prekinuo rad, dominikanski opći studij je *obnovljen* 8. prosinca 1495. Konačno, 1553. godine Opći zbor dominikanskog reda uključuje zadarski studij u krug povlaštenih europskih sveučilišta koja mogu podjeljivati i najviši znanstveni stupanj - doktorat.

Da je zadarski opći studij od početka imao međunarodni karakter pokazuje i podatak da je general dominikanskog reda već 26. srpnja 1496. poslao jednog talijanskog studenta, fra Bonaventuru iz Ferrare, na studij u Zadar (str. 27 i 36). Nemojmo sada pomisliti da „jedna lasta ne čini proljeće“. Ne postoje sačuvani podaci o svima, nego samo o manjem broju studenata. Iz kasnijeg vremena postoje podaci o brojnim studentima iz Italije, dvojici iz Poljske i jednom iz Njemačke (str. 22). Prema dosada poznatim podacima, zadarsko sveučilište je od 1553. do 1807. godine podijelilo 105 doktorata (str. 54).

Ovo prvo hrvatsko sveučilište je zatvorila francuska okupacijska vlast 1807. godine. Želim posebno upozoriti čitatelje na ovu činjenicu, jer se u mnogim tekstovima, pa i u udžbenicima, francuska okupacija želi proglasiti „naprednom“. Tako se i moglo dogoditi da ime maršala Marmomnta, koji je bio na čelu okupacijske vlasti, i danas nosi ulica u centru Splita! U samo sedam godina vladanja Francuzi su razorno djelovali na Crkvu, kulturu, čak i na gospodarstvo u Dalmaciji.

Dr. Vereš piše i o dvojici hrvatskih dominikanaca koji su djelovali na zadarskom općem učilištu, Grguru Natalisu Budislaviću i Luki Poloviniću Bračaninu. U prilogu je prijevod rasprave Carla Federica Bianchija „Crkva i samostan sv. Dominika u Zadru“ koji je dr. Vereš popratio svojim bilješkama. Na kraju knjige su slikovni prilozi, među njima i portret i potpis bl. Rajmunda iz Kapue, generala dominikanskog reda i utemeljitelja prvog hrvatskog sveučilišta, naslovna stranica službene knjige dominikanskog općeg učilišta u Zadru (koja se čuva u Historijskom arhivu u Zadru), te fotografija ostataka nekadašnjeg dominikanskog samostana u Zadru.

Značajnost činjenice da je najstarije hrvatsko sveučilište osnovano davne 1396. godine (prije punih 600 godina!) vidljiva je iz usporedbe s drugim zemljama i narodima. Prva sveučilišta u Italiji i Francuskoj osnivaju se u 13. Stoljeću. Najstarije sveučilište u srednjoj i istočnoj Europi osnovano je 1347. u Pragu, a potom slijede Krakov 1364. i Beč 1365. godine. S druge strane najstarije sveučilište u Rusiji osnovano je tek 1755. u Moskvi, a najstarije u Srbiji 1905. u Beogradu.

Govoreći u zaključku o važnosti ove činjenice i godišnjice, dr. Vereš s pravom piše i sljedeće: „Ali ta istina ne bi smjela biti zloupotrebljena u uskogrudne, egocentrične svrhe, u suparništvo među hrvatskim gradovima, sveučilištima, redovničkim zajednicama i biskupijama, a najmanje za prezir drugih naroda koji su stjecajem nepovoljnih povijesnih prilika mnogo kasnije dobili svoje prvo sveučilište. Jer sveučilište je po svojoj naravi zajedničko dobro svih naroda. Ono je, dakako, u prvom redu dobro naroda na čijem je tlu utemeljeno, ali je nužno međunarodnog obilježja. Na nj su pozvani svi narodi i svi ljudi (da) traže istinu o sebi, o svijetu koji ih okružuje i o zagonetnom Bogu koji je sama Istina.“ (str. 68).

PREPORUČUJEMO KNJIGU

Ovaj put preporučili bismo Vam samo jednu knjigu, kratkog i dosta neobičnog naslova: Knjiga. Vjerujte mi, iako je vrlo stara, riječ je o pravom biseru svjetske književnosti. Sigurno ste već čuli za nju, ali možda s njom niste do kraja upoznati. Prevedena je na sve svjetske jezike i najtraženije je djelo već skoro dvije tisuće godina. Na njoj je radila grupa autora, listom vrlo nadahnutih Židova i to nekoliko stoljeća. Prvi dio, koji je opširniji od drugog i pisan više esejistički, sadrži mnoge zanimljive povijesne činjenice i vrlo je važan za razumijevanje drugog dijela. Međutim, ukoliko ste baš nestrpljivi, možete odmah prijeći i na drugi dio.

Radnja je vrlo napeta i drži vas do kraja u neizvjesnosti. Riječ je zapravo o najpoznatijem montiranom procesu u povijesti čovječanstva; onom na kojem je osuđen jedan Gospodin iz Galileje. Nitko, nikada nije dokazao da je počinio išta zlo, ali su Ga ipak osudili, i to na najstrašniju smrt onoga vremena: razapinjanje na križ. Sagledajmo malo cijeli slučaj, jer je zanimljiv s obzirom na to da se sve do kraja ne zna tko je zapravo kriv za Njegovu smrt. Jesu li to rimski vojnici koji su ga razapeli? Prokurator Pilat koji ga je osudio? Svjetina koja je na blagdan izabrala razbojnika Barabu umjesto Njega? Prijatelj Juda koji Ga je izdao? Ili možda književnici i farizeji, koji su od samog početka tražili "kako da ga ubiju"? Ovi zadnji nekako nam se čine najviše krivi, ali znate li tko je prema Knjizi stvarni krivac za Njegovu smrt? Ne znate? Udahnite duboko, otkrit ćemo Vam:

Mi! Svi mi! Nevjerojatno, zar ne? Potpuno neočekivan rasplet. Znam, znam što ćete reći: To je jednostavno nemoguće! Kako mi danas možemo biti odgovorni za nešto što se dogodilo prije dvije tisuće godina? Ali nećemo više ništa reći. Ostalo pročitajte sami. Preporučamo ona izdanja u kojima su dani komentari radi lakšeg razumijevanja. Ukoliko Vam bude teško, poslužite se i nedavno izašlim djelcem "Katekizam Katoličke Crkve", u izdanju Hrvatske biskupske konferencije. Ono potanko razjašnjava cijelu Knjigu i k tome vas upućuje u to što trebate raditi, prije nego dođe do rehabilitacije Njegovog procesa, što je bjelodana nemినovnost, s obzirom da je On stvarno nevino osuđen. Netko bi mogao pomisliti da je riječ o kriminalističkom romanu, ali nije. To je najljepša ljubavna priča ikada ispričana. Priča o Vječnoj Ljubavi i to sa sretnim završetkom.

Ako niste do sada čitali Knjigu, nadamo se da smo Vas uspjeli nagovoriti. Mnogi ne vjeruju da je ona istinita, a neki čak tvrde da taj Gospodin nije nikada ni postojao. Oni pak koji na kraju knjige svjedoče da su Ga vidjeli nakon smrti, tvrde da je živ i da će ponovo doći. I ne samo to, tvrde da će svi oni koji povjeruju u ono što je On govorio i budu ga nasljedovali u ovom životu, imati Život vječni. To ipak nije mala stvar. Život vječni. Međutim, iz neobjašnjivih razloga mnogi su ih zbog toga strašno zamrzili, do te mjere, da su oni zbog svog svjedočanstva izgubili glave. Voljeli su naime, radije umrijeti u najstrašnijim mukama, nego Ga izdati. Vjerovali su u Život vječni. Pitam Vas, može li netko podnijeti mučeništvo radi lažnog svjedočanstva? Odrekli su se svega, a na kraju i vlastitog života, kako bi time posvjedočili istinitost Njegovih riječi. On je na kraju i umro radi nas. Umro je radi toga jer smo svi mi više voljeli smrt nego život. A On je došao da imamo život, i to da ga imamo u izobilju. Pročitajte Knjigu!

Napisao: Žarko Matas

KNJIŽARSKI IZLOG

■ **AA. VV. *Ljepota istine. Zbornik u čast p. Miljenka Belića SJ u povodu 75. obljetnice života*, FTI, Zagreb, 1996.** 75. obljetnica rođenja o. Miljenka Belića, vrsnog hrvatskog filozofa - metafizičara, svakako je dobar razlog ovome zborniku u kojem o različitim temama pišu domaći i strani autori.

■ **AUGUSTIN, sv., *O državi Božjoj II* , Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996.** Konačno je nastavljeno objavljivanje ovog kapitalnog Augustinovog djela u prijevodu dr. Tomislava Ladana.

■ **BOGDAN, Jure - MARDEŠIĆ, Andrija - Vojko (priredili), *Don Grgo Bučić - uzor kreposti i samoprijegora*, Crkva u svijetu, Split, 1995.** Knjiga o svećeniku sveta života, čiji su odgajanici bili mnogi hrvatski biskupi.

■ **CAREL, Aleksis, *O molitvi*, VBZ, Zagreb, 1996.** Aleksis Carel, čuveni svjetski znanstvenik, autor nadaleko poznatih djela *Čovjek nepoznanica*, te *Put u Lurd*, u ovom djelcu na vrlo dojmljiv način progovara o molitvi.

■ **GALOT, Jean, *Tko si ti, Kriste? Kristologija*, U pravi trenutak, Đakovo, 1996.** Djelo svjetski priznatog teologa, profesora na papinskom učilištu Gregoriana. Nesumnjivo najbolje djelo iz ovog područja na hrvatskom jeziku.

■ **GIUSSANI, Luigi, *Svjedočenje. Liturgija kao življena stvarnost*, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar, 1995.** O liturgiji kao o središtu kršćanskog života piše u ovom djelu poznati talijanski teolog, utemeljitelj katoličkog pokreta *Communione e liberazione*.

■ **HILDEBRAND, von Dietrich, *Celibat i kriza vjere*, FTI, Zagreb, 1973.** Knjiga nije nova, ali s obzirom na jasnoću i pravovjernost sadržaja, te s obzirom na aktualnost teme nesumnjivo zaslužuje da se nađe u knjižarskom izlogu.

■ **IVAN PAVAO II, *Vita consacrata*, Hrvatska konferencija viših redovničkih poglavara - KS, Zagreb, 1996.** Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu.

■ **KUŠAR, Stjepan (priredio), *Srednjovjekovna filozofija*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.** Dovoljno je spomenuti Augustina, Boetia, Aselma, Bonaventuru, Alberta, Tomu itd; da bi se zaključilo o kakvim se nezaobilaznim velikanima radi.

■ **MANDAC, Marijan, *Sv. Jeronim Dalmatinac*, Služba božja, Makarska, 1995.** Studija o radu i djelima sv. Jeronima, koja uz prikaz svečeva života donosi i prijevode nekih njegovoih spisa i propovijedi.

■ **MORE, Toma sv., *Kristova žalost*, Symposion, Split, 1996.** More se ovim razmatranjima pripremao za svoju mučeničku smrt. Hvala svima koji su doprinijeli da se ovo vrhunsko djelo pojavi na hrvatskom jeziku.

■ **POLJAK, Izidor, *Ognjevi Duše*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996.** Knjiga duhovne lirike svećenika i pjesnika Izidora Poljaka.

■ **PSEL, Mihailo, *O demonima*, Verbum, Split, 1995.** Djelo poznatoga bizantskog autora, popraćeno predgovorom dr. Josipa Mužića, te vrlo vrijednim tekstom *Kršćanska vjera i učenje o zlodusima*. Franje kard. Šepera, Ratzingerovog prethodnika na mjestu prefekta Kongregacije za nauk vjere.

■ **SAILER, Sebastian, *Nasljeduj Mariju*, Sion, Zagreb, 1995.** Djelce koje je svojevremeno bilo jako popularno, sada u novom, posuvremenjenom izdanju.

■ **SCHÖNBRON, Christoph, Apostolsko vjerovanje prema Katekizmu Katoličke Crkve, UPT, Đakovo, 1996.** Autor ove knjige je glavni tajnik Redakcije Katekizma Katoličke Crkve, sadašnji bečki nadbiskup.

■ **STEPINAC, kard. Alojzije, *Propovjedi, govori, poruke (1941 - 1946)*, AGM, Zagreb, 1996.** Iako izrečene prije više desetljeća i danas su toliko vrijedne i aktualne misli sluge Božjeg kard. Stepinca.

■ **VIDOVIĆ, Mile, *Povijest Crkve u Hrvata*, Crkva u svijetu, Split, 1966.** Pregled crkvene povijesti od pojave kršćanstva u našim krajevima. pa sve do najnovijeg vremena. Knjiga u dodatku donosi popis papa, biskupija i biskupa, kronološki pregled najvažnijih događaja, te prikaz protestantskih i nekršćanskih sljedbi u Hrvatskoj.

O blažena, o prislavna, o prisvitla svrhu svih blaženih.
Gospoje, ti si blaženih mučenikov moć i vse
potkripljenje i pomnoženje.
Gospoje, ti si blaženih pustinikov pića i vsako slatko nasićenje.
Gospoje, ti si blaženih div i mučenic kruna i vse urešenje.
Gospoje, ti si vsega dvora nebeskoga čast, slava i sve počtenje.
Gospoje an'jelska, o zvizdo morska, o odvitnice krstjanska!
Gospoje, ti si mati nevoljnih sirot, Gospoje, ti si utišenje
žalostnih udovic.
Gospoje, ti si veselje dreselih mužatic i udovic i divic.
O blažena, o prisvećena, o umiljena, o pričista divo Marije!
Viruju Sinu Božji, da si hotil blaženu plt tvoju ožalostiti
A vernih tvojih slatkim darom milosti tvoje utišiti.
Viruju Sinu Božji, da si hotil sa svom pltju tvojom
za ljubav života našega umriti, a veličanstvom boštva tvoga
paklena vrata razbiti...

ŠIBENSKA MOLITVA, najstarija hrvatska latinička pjesma, XIV st.

NOVA TRIBINA